

MEDIA AJAN PEILINÄ ÄITIYDEN MUUTOKSESSA

Sisällönanalyysi Kaksplus -lehden vuosikertojen 2000 sekä 2018 artikkeleista

Petra Paljakka
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalityö
Kesäkuu 2020

TURUN YLIOPISTON LAATUJÄRJESTELMÄN MUKAISESTI TÄMÄN JULKAISUN ALKUPERÄISYYS
ON TARKASTETTU TURNITIN ORIGINALITYCHECK -JÄRJESTELMÄLLÄ.

TURUN YLIOPISTO

YHTEISKUNTATIETEELLINEN TIEDEKUNTA, SOSIAALITIETEIDEN LAITOS

Petra Paljakka: Media ajan peilinä äitiyden muutoksessa. Kaksplus -lehden vuosikertojen 2000 sekä 2018 artikkeleissa.

Pro gradu -tutkielma, 69 sivua, Sosiaalityö, Kesäkuu 2020.

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Kaksplus -lehden 2000 ja 2018 vuosikerroista artikkeleita *Äidin ääni* ja *Äitiyden askeleet*. Tutkimuksessa analysoidaan sitä, minkälaista äitiyttä Kaksplus -lehden artikkeleissa *Äidin ääni* ja *Äitiyden askeleet* rakennetaan, ja onko artikkelien esittämä kuva äitiydestä muuttunut näiden vuosikertojen välissä.

Äitiyteen liittyvät asiat ovat tärkeitä muuttujia sosiaalityössä. Kelan tilastojen mukaan äidit kantavat edelleenkin päävastuun lasten hoidosta. Lisäksi suurin osa perhesosiaalityön aikuisasiakkaista on äitejä. Muun muassa näistä syistä äitiyttä on tärkeä tutkia. Äitiys on ajassa ja paikassa rakentuvaa sekä muuttuvaa. Aikakauslehdet kirjoittavat ajassa tapahtuvista asioista ja siksi niissä julkaistut artikkelit sopivat hyvin tutkimuksen aineistoksi.

Tutkimus on laadullinen ja metodina on käytetty sisällönanalyysiä. Aineisto koostuu vuoden 2000 vuosikerran 11 artikkelista ja 2018 vuosikerran 10 artikkelista. Vuosikerran 2000 artikkelit ovat äitien kirjoittamia ja vuoden 2018 artikkelit toimittajan kirjoittamia. Kummankin vuosikerran aineistosta rakentui neljä teemaa, jotka olivat: äitiyden onni, äitiyden vaativuus sekä kompleksisuus, äitiys on vain yksi rooli sekä äidin tukiverkosto.

Johtopäätöksenä voidaan nähdä, että äitiyden kuvaamisessa on tapahtunut muutosta. Vuoden 2018 artikkeleissa äitiyttä rakennetaan sallivampaan suuntaan, jolloin äiti sai olla myös heikko ja hauras. Vielä vuonna 2000 äitiys näyttäytyi asiana, josta selvittiin itse, vaikka tukiverkoston rooli olikin tärkeä. Äitiyden tukiverkostojen moninaisuus ja tärkeys tuli vahvasti esille vuoden 2018 artikkeleissa. Näissä artikkeleissa vahvistettiin riittävän hyvän äitiyden ihannetta sekä sitä, että äitiyttä ei tarvitse suorittaa ja äiti voi olla armollinen itseään kohtaan, vaikka ei olisikaan täydellinen äiti.

Äitiyden sallittiin vuoden 2018 artikkeleissa tarvitsevan myös ammatillista apua. Artikkeleissa puhuttiin kuitenkin lähinnä vain terveydenhuollon palveluista. Vain yksi äiti mainitsi saavansa apua sosiaalipalveluiden puolelta perhetyöstä. Jatkossa olisikin hyvä tutkia, mitä kautta äidit mieluiten ottaisivat sosiaalipalveluja vastaan, esimerkiksi neuvolan, päiväkodin, sosiaalitoimiston vai kolmannen sektorin palvelujen yhteydessä, eli selvittää sitä, voitaisiinko sosiaalityötä integroida muihin lapsiperheiden käyttämiin palveluihin kuuluvaksi.

Asiasanat: Äitiys, perhetutkimus, perhesosiaalityö, media-analyysi

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	ÄITIYDEN YHTEISKUNNALLINEN MUUTOS	4
2.1	ÄITIYS SUOMESSA 1900-LUVULTA 2000-LUVULLE	4
2.2	PERHEEN JA ÄITIYDEN KÄSITE TOISIINSA KIETOUTUNEINA.....	6
2.3	MONTA TAPAA TULLA ÄIDIKSI JA OLLA ÄITI	10
2.4	SUOMALAINEN ÄITI ON SELVIYTYJÄ	12
3	MEDIA TIEDON TUOTTAJANA	17
3.1	MEDIA ÄITIYDEN RAKENTAJANA	17
3.2	DIGITALISAATIO JA VIESTINNÄN KAKSISUUNTAISUUS	20
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
4.1	TUTKIMUSKYSYMYS.....	23
4.2	TUTKIMUKSEN AINEISTO	23
4.3	TUTKIMUKSESSA KÄYTETYT MENETELMÄT	27
4.4	ANALYYSIN KUVAUS	31
5	AINEISTON ANALYSOINTI JA TULOKSET	33
5.1	ÄITIYTEEN LIITETTY ONNI JA VAATIVUUS	33
5.2	IHMISENÄ KASVAMISEN MUUTOKSET	39
5.3	ÄIDIN VERKOSTOT	47
5.4	MUUTOS ÄIDIN ÄÄNESTÄ ÄITIYDEN ASKELEISIIN	49
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	53
6.1	ÄITIYDEN KULTTUURISET ODOTUKSET.....	53
6.2	TUTKIMUKSEN TARKASTELU	56
6.3	SOSIAALIPALVELUJEN MERKITYS ÄITIYDEN TUKEMISESSA.....	57
	LÄHTEET	60

1 JOHDANTO

Tutkimukseni kohteena on äitiys. Äitiyttä on Suomessa tutkittu laajasti, mutta sosiaalityön tieteenalalla verrattain vähän. Yksi merkittävimmistä suomalaisista sosiaalityön väitöskirja -tasoisista tutkimuksista, jossa aiheena on äitiys, on Kristiina Bergin tutkimus vuodelta 2008. Tuossa tutkimuksessa Berg tutki äitiyttä kulttuurisina odotuksina. Bergiä ennen Kirsi Nousiainen (2004) teki väitöskirjan äideistä, jotka eivät asuneet lastensa kanssa. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin äitiys -identiteetin rakentumista. Lisäksi Eeva Jokinen (1996) on kirjoittanut tutkimuksen väsyneistä äideistä. Jokinen tutki äitien omaelämäkerrallisia kirjoituksia äitydestä. Kaikki edellä mainitut tutkijat ovat halunneet ymmärtää sitä, miten äitiys näyttäytyy suomalaisessa yhteiskunnassa. He ovat yksimielisiä siitä, että äitiys rakentuu ajassa ja paikassa tapahtuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Aivan viime vuosina äitydestä on tehty myös joitakin pro-gradu tasoisia tutkimuksia, kuten Virpi Miettisen (2019) sekä Maija Arvajan (2019) pro gradu -tutkielmat. Näissä tutkimuksissa äitiyttä on tutkittu tilanteessa, jossa äidillä on erityinen ja tunnistettu tuen tarve.

Tämän tutkielman aiheena on tutkia sitä, minkälaista julkista äityden kuvaa mediassa rakennetaan ja ylläpidetään tutkittavien artikkeleiden valossa. Äitiyttä tutkitaan analysoimalla vuosina 2000 ja 2018 Kaksoplus -lehdessä julkaistuja artikkeleita. Lähestyn äitiyttä sosiaalityön näkökulmasta. Äitiys linkittyy vahvasti perheen käsitteeseen ja kuuluu siis perhetutkimuksen piiriin. Äityteen liittyy myös sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyviä näkökulmia. Tutkimukseni aineisto puolestaan on median tuottamaa aineistoa. Näistä syistä tutkimukseni liikkuu myös sukupuoli- ja tasa-arvotutkimuksen sekä mediatutkimuksena alueilla.

Äitiyttä on tutkittu myös sosiologian tieteenalla. Vuonna 2019 ilmestyi Armi Mustomäen ja Tiina Siston tutkimus, jossa he tutkivat internetin anonymien keskustelupalstojen avulla, miten äidit kirjoittavat äityden katumisesta ja miten katumista kirjoituksissa ilmennetään.

Jokinen (1996, 24) kuvaa, että kirjoittamalla äitiys voidaan tehdä näkyväksi antamalla sille ruumis, kieli ja nautinto. Myös tutkimukseni kohteessa olevissa Kaksplus -lehden *Äidin ääni* artikkeleissa äidit tekevät äitiytensä näkyväksi kirjoittamalla. Tämä tutkimus päivittää 2020 luvulle osaltaan Jokisen vuonna 1996 aineistolleen esittämää kysymystä, miltä äidistä tuntuu olla äiti. Vastauksen meille antavat tällä kertaa Kaksplus -lehden artikkelit *Äidin ääni* (2000) ja *Äitiyden askeleet* (2018).

Syntyvyyden lasku tekee äitiyttä koskevasta tutkimuksesta erityisen ajankohtaisen (Alakärppä, Sevón ja Rönkä 2020, 5). Tutkijat Berg, Nousiainen, Jokinen, Mustosmäki ja Sisto jakavat julkaisuissaan ajatuksen siitä, että perheet ja äitiys muuttuvat ajassa. Myös yhteiskunta muuttuu ajassa. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat tarpeeseen tarkastella sosiaalipalveluja ja sitä kautta sosiaalityötä, jota tehdään paljon perheiden parissa. Vaikka perhesosiaalityön asiakkuudessa on yleensä lapsi ja työskentelyn tavoite on tukea lasta, työskennellään usein koko perheen kanssa. Käytännön sosiaalityössä vanhemmuus ja sen tärkeänä osana äitiys ovat työskentelyn keskiössä (Berg 2008, 15).

Lisäksi Kelan tilastojen mukaan pienistä, alle kolmevuotiaista kotona hoidettavista lapsista huolehtivat pääsääntöisesti äidit. Äidit kantavat siis edelleen merkittävää vastuuta lasten hoivasta ja huolenpidosta. Kelan vuonna 2018 maksamasta vanhempainrahasta 90 % maksettiin äideille. Vanhempainrahan jälkeen Kelan maksamaa kotihoidon tukea sai samana vuonna noin 88 000 naista ja vajaat 7000 miestä (Kela 2018, 6, 36). Näistä edellä mainituista syistä olen päättänyt rajaamaan tutkimuskohteeni nimenomaan äitiyden tarkasteluun.

Äitiyden ajankohtaisuuden lisäksi olen muutoinkin kiinnostunut äitiydestä. Omassa elämässäni äidilläni on ollut suuri merkitys koko elämäni ajan ja olen itsekin äiti. Oman lapsuuteni olen elänyt tavanomaisessa ydinperheessä. Itse tulín äidiksi 27-vuotiaana vuonna 1999 jolloin sain mieheni kanssa kaksoset ja vuonna 2000 meille syntyi vielä kolmas lapsi. Vuosina 2005-2017 toimimme perheeni kanssa myös sijaisperheenä. Tällä hetkellä työskentelen lastensuojelun avohuollossa. Opiskelujen kautta äitiyden tarkastelu on saanut uudenlaisia merkityksiä. Työni kautta olen nähnyt monenlaisia äitiyttä.

Tätä tutkimusta tehdessäni otan huomioon sen, että omilla kokemuksillani on väistämättä vaikutusta tämän tutkimuksen tekoon. Täydellinen objektiivisuus ei ole mahdollista, vaikka tutkijan usein ajatellaan olevan objektiivinen suhteessa tutkimukseensa. Tutkijan tulee kuitenkin päästä analysoinnissa omaa kokemustaan korkeammalle tasolle.

Aivan kuten tutkimuksen teossa ei myöskään sosiaalityön kentällä omat kokemukset saa liiaksi ohjata työskentelyä vaan sosiaalityötä ohjaa lainsäädäntö. Vuosien 2000 ja 2018 välisenä aikana sosiaalityö on muuttunut paljon. Tähän muutokseen ovat olleet vaikuttamassa useat lakimuutokset. Esimerkiksi sosiaalihuoltolaki saatiin voimaan 2014. Sosiaalihuoltolaki onkin yksi keskeisimmistä perheiden palvelua koskevista laeista. Sosiaalihuoltolain pohjana olevassa hallituksen esityksessä sanotaan, että lain tarkoituksena on siirtää painopistettä erityislaeista yleislakien puolelle. Sosiaalihuoltolailla halutaan parantaa palvelujen saantia niin, että tuki olisi mahdollisimman kohdennettua ja oikea-aikaista. Tavoitteena pidettiin myös tuen saannin kynnyksen madaltumista. (HE164/2014.) Lakien ja yhteiskunnan muuttuminen vaikuttavat osaltaan siihen, että sosiaalipalveluja on tärkeää jatkuvasti tutkia ja tarkastella kriittisesti sekä kehittää niitä edelleen.

Tämä tutkimus etenee seuraavasti: Kuvaan alussa Suomen historiaa äitiyden näkökulmasta, koska historia vaikuttaa nykyisyyteen. Aika ja paikka määrittävät, mitä yhteiskunnassa äitiydestä ajatellaan. Aika ja paikka vaikuttavat myös siihen, miten yksilöt, kuten äidit itse näkevät itsensä ja äitiyden. Historia osuuden jälkeen avaan äitiyden ja perheen käsitettä. Seuraavaksi käsittelen median roolia tiedon tuottajana. Tämän jälkeen siirryn tutkimusasetelman esittelyyn, jossa tarkennetaan tutkimuskysymystä. Ennen tuloksia ja johdantoa esitän perusteluja aineiston valinnalle sekä esittelen aineiston.

2 ÄITIYDEN YHTEISKUNNALLINEN MUUTOS

2.1 ÄITIYS SUOMESSA 1900-LUVULTA 2000-LUVULLE

1900-luvun alkupuoliskolla naiseudesta oli vaikea puhua ilman äitiyttä. Naisen tehtävä oli hoivata ja kasvattaa, oli hänellä omia lapsia tai ei. Ylimystö koki tarpeelliseksi maaseudulla asuvien köyhien naisten sivistämisen, ohjeistamisen ja kontrolloinnin. Äitiydestä on siis aina ollut olemassa jokin ihanne, jota on tarjoiltu nuoremmille sukupolville. Kaikkina aikakausina äitiyteen on liittynyt myös ristiriitaisuuksia, eivätkä naiset ole aina täyttäneet heille asetettuja ihanteita. Joillakin oli lapsia liikaa tai liian vähän. Kaikki eivät huolehtineet lapsistaan toivotulla tavalla, laittomia abortteja tehtiin, avioliiton ulkopuolisia lapsia syntyi, eivätkä kaikki naiset jakaneet neuvolan tai koulun asettamia arvoja hyväksytystä äitiydestä ja siitä, miten lapsia tulisi kasvattaa. Esimerkiksi työväenliike vastusti köyhien kontrollia ja holhousta sekä edisti avioliiton ulkopuolella elävien äitien asemaa. (Vuori 2003, 42.)

Sotien jälkeen äitiyteen ja perhe-elämään liittyen alettiin kiinnittämään huomiota siihen, minkälaista lapsen ja äidin välinen vuorovaikutus oli. Aikaisemmin oli arvostettu lasten fyysistä terveyttä, nyt arvostuksen kohteeksi nostettiin myös lapsen positiivinen tunne-elämä. Tässä vaiheessa korostettiin erityisesti äidin ja lapsen välistä suhdetta. Toki myös muut perheen sisäiset suhteet, kuten sisarusuhteet ja suhde isään nähtiin tärkeinä. Äideiltä odotettiin tässä vaiheessa ennen kaikkea sitä, että he kykenevät luomaan intiimin suhteen lapseen. Ylihuolehtivuutta piti kuitenkin välttää. Äidin onnistumisen katsottiin tuottavan yhteiskuntaan niin fyysisesti kuin psyykkisestikin terveitä kansalaisia. (Vuori 2003, 43.)

Lasten hoito ja kasvatusta nähtiin 1960-luvulle saakka pelkästään naisien ja äiteiden koskevana asiana. Tuolloin virisi tasa-arvokeskustelu, jonka tarkoituksena oli naisten toimintamahdollisuuksien laajentaminen. Yhtenä keinona nähtiin kunnallisen päivähoiton kehittäminen, mutta myös isien roolin lisääminen suhteessa lastenhoitoon ja kasvatuk-

seen. 1980-luvulla alettiin kiinnittämään huomiota lakiteksteihin. Niiden äiti - keskeisyys haluttiin poistaa ja tehdä lainsäädännöstä sukupuolineutraalia. (Vuori 2003, 51-52.)

Suomessa naiset ja miehet jakavat nykyisin samanlaisen työssäkäynnin kulttuurin. Sekä miehet, että naiset tekevät pääsääntöisesti kokopäivätyötä kodin ulkopuolella. Suomalaiset naiset osallistuvat työelämään eurooppalaisia naisia useammin. Suomalaiset naiset ovat pois työelämästä keskimäärin siihen asti, kunnes lapsi täyttää 1,5 - 2,5 vuotta. 90-luvun laman jälkeen osapäivätyön tekeminen on yleistynyt myös Suomessa. Aiemmin osapäiväinen työssäkäynti liitettiin lähinnä opiskeluun tai kokopäivätyön puutteeseen. (Miettinen 2008, 15-16.) Yhteiskunnan kannalta nuorilta odotetaan 2000-luvulla monia asioita yhtä aikaa. Heiltä odotetaan muun muassa sitä, että he ovat nopeasti työelämän käytettävissä sekä perustavat perheen. Nämä odotukset asettavat nuoret aikuiset haastavaan ja ainakin osittain ristiriitaiseen asemaan. (Alakärppä, Sévon ja Rönkä 2020, 5.)

Suomessa on siis pitkään ollut sukupuolia tasa-arvoistava kehitys. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta astui voimaan vuonna 1986. Lakia on uudistettu viimeksi vuonna 2014. Tämän lain nojalla viranomaisen velvollisuus on edistää tasa-arvoa (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986, 4 a §). Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, ettei sukupuoli saa suomalaisessa sosiaalityössä riittävää huomiota, vaikka sukupuoli on isyyden ja äitiyden, poikien ja tyttöjen kautta kuitenkin vahvasti läsnä. Myös Stephen Hicks kirjoittaa kansainvälisestä sosiaalityöstä, että sukupuolta ei oteta riittävästi huomioon sosiaalipalveluissa. Lisäksi se, että sosiaalityössä suurin osa työntekijöistä ja aikuisasiakkaita ovat naisia (Hicks 2014, 472-474), saattaa johtaa sukupuolen merkityksen häivyttämiseen.

Sukupuolineutraalius on muutoinkin ollut mediassa esillä viime vuosina. Mediassa on esimerkiksi pohdittu voiko tyttöjä sanoa tytöiksi ja poikia pojiksi, ja onko esimerkiksi tyttöjen ja poikien erillisille vessoille tarvetta. Berg (2008) katsoo, että lastensuojelun perhetyössä sukupuolineutraaliuteen pyrkiminen voi olla äitien kannalta huono asia.

Berg toivoo lastensuojelun perhetyön rinnalle työtettä, jossa herkistytään naiseuden ja äitiyden tarpeille. (Berg 2009, 174.)

2.2 PERHEEN JA ÄITIYDEN KÄSITE TOISIINSA KIETOUTUNEINA

Tässä tutkielmassa perhe määritellään fenomenologisen näkemyksen mukaan, jossa perhe koostuu kahdesta tai useammasta yksilöstä, jotka kokevat vastuuta ja velvollisuuksia toisiaan kohtaan ja jotka itse määrittelevät itsensä perheeksi (Oinonen 1999, 163). Myös Kaksplus lehden artikkeleissa äidit itse määrittelivät oman perheensä vastuiden ja velvollisuuksien kautta. Artikkeleissa perheen äiti esitteli ne henkilöt, jotka perheeseen kuuluvat.

Fenomenologisen määrittelyn alle sopivatkin kaikenlaiset perheet. Lapsiperheet ovat luonnollisesti perheitä, joissa on ainakin yksi alle kahdeksantoistavuotias lapsi. (Oinonen 1999, 163.) Voidaan siis ajatella, että nainen tullessaan äidiksi muodostaa perheen lapsensa kanssa, mikäli hoivaa ja huolehtii lapsesta itse. Tätä kautta äitiys -käsite on usein kiinteä osa perhettä.

Nainen voi muodostaa perheen myös toisen aikuisen kanssa. Tällöin naisen elämään ei välttämättä liity äitiys. Aikaisemmin naiseus, äitiys sekä vaimona oleminen linkittyvät kaikki yhteen (Vuori 2003, 40-41). Nykypäivänä naisella on hyvin pitkälle mahdollisuus valita ne roolit, jotka hän elämäänsä haluaa. Kaikilla ihmisillä on tai on ollut jonkinlainen perhe. Juuri tämä tekee perheen tutkimisesta vaikean, mutta myös mielenkiintoisen. Perheitä tutkiessa tutkijan tulisi päästä omaa kokemusta yleisemmälle tasolle ja kaikenlaisten perheiden tulisi mahtua perhetutkimuksen piiriin. (Jallinoja, Hurme ja Jokinen 2014, 7). Vuoden 2005 Sosiaalibarometrissä perhe koettiin tärkeimmäksi tekijäksi koetussa hyvinvoinnissa ja perheen merkityksen odotettiin edelleen kasvavan. (Julkunen 2006, 109.) Jokisen tutkimuksessa perheen ja äitiyden sidonnaisuuden merkitys näyttäytyi esimerkiksi niin, että eräs äiti kuvasi äitiyden onnea onnellisen perhe elämän kautta (Jokinen 1997, 169).

Äitiys koetaan yksityisenä, perheeseen ja kotiin liittyvänä asiana. Se on kuitenkin myös yhteiskunnallinen asema, jota arvioidaan ja tarkastellaan eri ammattilaisten toimesta. Äitiyttä määritellään ja arvotetaan monista eri lähtökohdista käsin. Sitä määritellään poliittisesti, uskonnollisesti, juridisesti, lääketieteellisesti, eettisesti ja ammatillisesti. Näiden määritelmien kautta yksilöt, yhteisöt ja yhteiskunta normittavat ja ymmärtävät äitiyttä. Äitiys rakentuu paitsi yksilöllisesti myös kulttuurisesti. Yhteiskunta ja sen eri alojen ammattilaiset sekä äidit itse arvioivat yksittäisen äidin toimintaa näitä yhteisesti rakennettuja normeja vasten. (Berg 2008, 15.)

Perheen määrittely on vaikeaa ja monitahoista. Se miten ja missä perhe milloinkin määritellään, riippuu siitä, missä yhteydessä perhettä tarkastellaan ja mistä näkökulmasta sitä lähestytään. Käsitteenä perhe on normisidonnainen ja siihen liittyy vallankäyttöä. (Hämäläinen ja Kangas 2010, 9, 17.) Tarkasteltaessa käsitettä perhe voidaan ajatella niin, että kaikki mitä perheeltä odotetaan viittaa myös siihen mitä äitiydeltä ja vanhemmuudelta yleisesti odotetaan, vaikka äitiys ja perhe määritelläänkin eri tavalla ja ne voivat olla myös toisistaan riippumattomia asioita. Perheen vanhemmat, joista usein ainakin yksi on äiti, ovat kuitenkin niitä, jotka toteuttavat perheille kuuluvaa yhteiskunnallista tehtävää.

Nousiainen (2004, 167) tutki omassa tutkimuksessaan äitiyden identiteetin rakentumista sen jälkeen, kun äidit olivat muuttaneet erilleen lapsistaan. Nousiainen näkee, että identiteetin rakentaminen tulee nähdä kokonaisvaltaisesti ja että se liittyy sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja on holistinen prosessi. Ihminen rakentaa identiteettiään jatkuvasti ja siihen kietoutuu menneisyys ja tulevaisuus, joista syntyy tarinallisuus. Näihin tarinoihin äidit tekevät nykyhetkessä uusia tulkintoja, sillä ihminen on jatkuvasti aktiivisessa vuorovaikutustilanteessa yhteiskunnan ja kulttuurin kanssa. Tällöin äitiyden identiteetti kehittyy ja rakentuu uudelleen. Jotkin tarinat heikentyvät ja toiset vahvistuvat.

Ihminen ei ole vain osa yhteisöä, vaan hän on aktiivinen toimija. Äitiysidentiteettiin vaikuttavat myös muut naiseuteen liittyvät identiteetit, kuten puolison, tyttären, ystävän tai työntekijän identiteetit. Hyvän äitiyden kulttuuriset odotukset voivat vaikeuttaa äitiysidentiteetin rakentumista, sillä odotukset ovat usein mahdottomia saavuttaa kaikilta osin. Nousiainen näkee äitiyden moraalisenä toimijuutena, johon liittyy usein syyllisyys. Nousiaisen tutkimukseen osallistuneet äidit kokivat syyllisyyttä esimerkiksi siitä, että olivat jättäneet lapset isälle ja muuttaneet itse väkivaltaisen miehen luota pois. Äitiysidentiteetin rakentumisen kannalta onkin tärkeää, että äiti tulee hyväksytyksi kohdatuksi ja ymmärretyksi tasavertaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. (Nousiainen 2004, 171.) Nousiaisen mukaan äitiyden kulttuurinen ihanne on ahdas, eikä se hyväksy äidille muuta kuin onnellisen äitiydestä ja hoivaamisesta nauttivan äidin roolin. Äitiyden kulttuurisiin odotuksiin ei esimerkiksi mahdu äidin negatiiviset tunteet. (Nousiainen 2004, 66-67.)

Vaikka perheen määrittäminen on vaikeaa, se on usein myös tärkeää, sillä perhe on yhteiskunnallisesti tärkeä yksikkö. Perheen kautta koetaan ja eletään monet poliittiset päätökset, joita yhteiskunnassa tehdään. Yhteiskunnan päätökset heijastuvat valintoina ja taloudellisina asioina perheiden ja näin myös äitien arkeen. (Forsberg 2003, 7.) Sama pätee myös toiseen suuntaan, perheiden eli myös naisten/äitien valinnat heijastuvat yhteiskuntaan ja sen toimivuuteen. Perhettä pidetään yleisesti vakaan yhteiskunnan yhtenä tärkeimmistä peruspilareista. Yhteiskunta odottaa perheiltä sitä, että perheet tuottavat yhteiskuntaan uusia jäseniä ja sitä, että perheet hoivaavat ja sosiaalistavat nämä jäsenensä yhteiskuntaan kuuluviksi toimijoiksi. Lisäksi perhettä pidetään yhteiskunnassa taloudellisena yksikkönä ja lähtökohtaisesti ajatellaan, että perheet tuottavat hyvinvointia. (Oinonen 1999,164.) Tuore tutkimus osoittaa, että nykypäivänä nuorten ihmisten perheellistyminen viivästyy. Perheille ajateltua uusintamistehtävää, eli lasten hankintaa myös epäröidään ja siitä saatetaan luopua kokonaan. (Alakärppä, Sévon ja Rönkä 2020, 5.) Tällaista kehitystä ei pidetä suotuisana vakaan yhteiskunnan näkökulmasta (Valtioneuvosto 2019, 3.6). Alakärppä, Sévon ja Rönkä 2020 tutkimuksen perusteella voidaan sanoa äitiyden ihanteen muuttuneen viime vuosina. Vaikka suurin osa naisista kokee haluavansa perheen ja lapsia, niin yhä useammat nuoret naiset eivät jaa äitiyden ihan-

netta, jossa äitiys olisi naisen elämässä tavoiteltava asia. Äitiyden ihanne voidaan siis nykypäivänä asettaa myös kyseenalaiseen asemaan. (Alakärppä, Sévon ja Rönkä 2020.)

Suomi on muiden pohjoismaiden tavoin nähty maailmalla hyvänä esimerkkinä siitä, miten korkea syntyvyys ja naisten työelämään osallistuminen on pystytty onnistuneesti yhdistämään. Naisilla katsotaan olevan iso rooli lasten hankintaan liittyvissä keskusteluissa. Sosioekonomisen statuksen katsotaan vaikuttavan päätökseen lasten hankinnasta niin, että hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat naiset ovat myönteisempiä äitiydelle. Perheellistymisen viivästyminen vaikuttaa myös se, että nuoruusaika pidentyy ja aikuisuuteen siirtyminen tapahtuu yksilöllisemmin ja myöhemmässä ikävaiheessa kuin aikaisemmin. (Alakärppä, Sévon ja Rönkä 2020, 5-6.)

Suomessa perheen määrittelemistä vaikeuttaa se, että määrittely riippuu siitä, minkä lain nojalla perhettä tarkastellaan. Toiset lait ottavat kantaa perheen määrittelyyn suoraan, toiset epäsuorasti. Yksilön, kuten äidin, kannalta perheen määrittely on erittäin tärkeää esimerkiksi silloin, kun mietitään tulonsiirtoja. Tällöin se, ketä perheeseen kuuluu tai ei kuulu vaikuttaa päätöksiin. Perheen määrittely vaikuttaa yksilöihin paitsi taloudellisesti, myös oikeudellisesti. (Hämäläinen ja Kangas 2010,9, 17.)

Perheen ja äitiyden käsitteen kietoutuminen toisiinsa näkyy myös sosiaalipalveluissa. Äitiyden tarpeisiin vastataan usein perheen tarpeiden kautta. Bergin mukaan esimerkiksi lastensuojelun perhetyössä äideille tarjotaan lähinnä keskusteluapua ja vuorovaikutukseen liittyvää apua, mutta ei niinkään äitien toivomaa konkreettista apua (Berg 2009, 174). Oman kokemukseni mukaan perheille tarjottavien palvelujen laajuus ja määrä ovat hyvin paikkakuntaakohtaisia. Joillakin paikkakunnilla perheillä on mahdollisuus saada monenlaista apua, toisilla paikkakunnilla avunsaanti on rajallisempaa. Toisinaan olen havainnut saman asian kuin Berg (2008) tutkimuksessaan kuvaa, että aina perheille ei pystytä tarjoamaan sellaista apua mitä he itse kokevat tarvitsevansa. Usein perheet joutuvat myös odottamaan palvelujen piiriin pääsemistä kohtuuttoman pitkään. Palvelujen tarjoaminen saattaa lähteä tarjolla olevien palvelujen näkökulmasta liikkeelle sekä sellaisesta ajatuksesta, että minkä palvelun piiriin asiakasperhe pääsisi mahdollisimman

pian. Työskentelyssä tulisikin ottaa huomioon entistä enemmän sosiaaliset ja rakenteelliset asiat. Nyt yksilön ominaisuuksiin kiinnitetään suurin huomio. Naiseuden ihanne määrittelee nykyäänkin osittain äitiyden ihannetta. Berg näkee lastensuojelutyön tavoitteeksi tukea äitejä tietoisesti tarkastelemaan tekemiään valintoja ja vapautumaan kulttuurisista äitiyden odotuksista. (Berg 2009, 174.)

2.3 MONTA TAPAA TULLA ÄIDIKSI JA OLLA ÄITI

Äitiys linkittyy vahvasti sukupuoleen, vain naista kutsutaan äidiksi. Nainen voi tulla äidiksi synnyttämällä tai huolehtimalla toisen naisen synnyttämästä lapsesta. Äitiyteen ei välttämättä liity se, että nainen asuu lapsensa kanssa samassa taloudessa ja jakaa arjen tämän kanssa. Äiti voi olla esimerkiksi avioeron jälkeen etävanhempi, tai häneltä on voitu ottaa lapset huostaan. Tästä huolimatta hän on äiti. Äitiys jatkuu myös silloin, kun lapset ovat kasvaneet aikuisiksi tai lapsi on kuollut. Myös mieheksi sukupuoltaan korjannut nainen, jolla on lapsia, on edelleen lapselleen myös äiti. Äidiksi voi tulla adoptiion tai uusperheen kautta. Mies, joka on korjannut sukupuolensa naiseksi, voi myös olla äiti. Sijaisvanhemmuudessakin on naisen osalta kyse äitiydestä. Mikäli perheeseen kuuluu kaksi naista, voivat he kummatkin olla lapselle äitejä. Äitiys voi siis olla monella tapaa jaettua, tällöin lapsella on useampi nainen, joka osallistuu lapsen huoltoon ja hoivaan äidin roolissa. On siis monenlaista äitiyttä. Lisäksi äitiyden kaarella on monia vaihteita, jotka määrittävät pitkälti lapsen iän mukaan. Myös naisen oma ikä, jolloin hänestä tulee äiti, vaikuttaa äitiyden kokemiseen (Berg 2008, 134-135).

Isän roolin vahvistuminen on tuonut mukanaan sen, että äidin asema ei enää ole itsensänselvyys. Äidin rooli määritellään myös suhteessa isän rooliin. Äitiyteen on vaikuttanut lisäksi se, että jo pitkään naiset ovat voineet päättää siitä, tulevatko raskaaksi ja sitä kautta äideiksi vai eivät. Lääketieteen avulla on ollut mahdollista sekä ehkäistä raskauksia että saada apua lapsettomuuteen. Äitiyttä ei voida nykyään suoraan liittää myöskään heteroseksuaalisuuteen. (Vuori 2003, 41.)

Ensisynnyttäjien keski-ikä nouseminen lähelle kolmeakymmentä vuotta tarkoittaa sitä, että naiset ehtivät elää pitkään aikuisuuttaan ilman lapsia. Naisten eliniän odote on noussut, joten naisen elämä pikkulasten kanssa ei enää kata niin suurta osaa naisen biologisesta hedelmällisyysajasta kuin aikaisemmin. (Vuori 2003, 41.) Lisäksi ensisynnyttäjien keski-ikä nousun myötä lapsia syntyy perheisiin vähemmän kuin on ehkä toivottu. (Alakärppä, Sévon ja Rönkä 2020, 6)

Naisen äidiksi tulemisen iän katsotaan vaikuttavan siihen, miten hän äitiydestä ajattelee. Teini-ikäiselle tai yli 40-vuotiaille äidiksi tulo ei tuota uhkaa naiseudelle. Pikemminkin äitiys tuo naisen lähemmäksi naiseuden ihannetta. Teiniäideillä tämä tarkoittaa uutta statusta ja naiseksi kasvamista. Yli neljäkymmentävuotiaalle naisille äitiys tuo heitä lähemmäksi kulttuurimme nuoruutta ihannoivaa naisihannetta. 20 - 30 -vuotiailla naisilla äitiys saattaa taas päinvastoin tulla uhaksi muulle naiseudelle. Tuossa iässä naisen oman itsensä toteuttamisen tarpeet ovat voimakkaimmillaan. Tällöin äitiys saattaa tuntua sitovalta ja estää naista toteuttamasta itseään. Lääketieteellisen tietämyksen pohjalta suositellaan äidiksi tulemistä nuorena. Toisaalta äidiltä toivotaan myös elämäkokemusta, jota nuorella ei voi vielä kovin paljon olla. Yli 40-vuotiaille äideillä on elämäkokemusta nuoria enemmän ja heidän on helpompi identifioida itsensä nimenomaan äidiksi, kuin esim. 20 - 30 -vuotiaiden. (Berg 2008, 134-135.)

Ikä vaikuttaa äitiyden mahdollisuuteen. On tiedossa, että biologisesti hedelmällisyys alkaa laskea jo 30 ikävuoden jälkeen. Tämä tarkoittaa sitä, että ei ole itsestään selvää, että lähempänä 40 -vuotta tai vielä yli 40 -vuotiaana tulisi äidiksi. Tästä huolimatta nuorilta optimaalista lapsensaanti-ikää kysyttäessä, on vastaus ollut noin 35 vuoden paikkeilla. (Virtala 2015.) Ristiriita ihanteen ja biologian välillä on siis olemassa.

Berg (2008) kirjoittaa, että äitiys näyttäytyy nykyään usein toivottuna tapahtumana, koska lääketiede on aborttien ja hedelmöityshoitojen kautta mahdollistanut naisen vaikutusmahdollisuudet äitiyden toteutumiseen. Samalla myös äidin vastuu lastenhankinnasta on lisääntynyt, eli lapsia on hyväksyttävää hankkia vain, jos heistä pystyy myös huolehtimaan. Odotukset siitä, että äidin tulee kyetä huolehtimaan lapsesta niin talou-

dellisessa, emotionaalisessa kuin fyysisessä mielessä vallalla olevien kulttuuristen oletusarvojen mukaan on siis lisääntynyt. Tämän johdosta nykyäitiyttä kuvaakin suunnitelmallisuus ja hallinta, eikä niinkään esimerkiksi sattumanvaraisuus. Suunnitelmallisuuden voi Bergin mukaan tulkita myös kunnianhimoiseksi tehtäväksi. (Berg 2008, 125.) Lasten kaipuu on naisilla voimakkaampaa kuin miehillä. Suurin osa nuorista pitää perheen perustamista edelleen tärkeänä ja omaan elämään liittyvänä asiana. Koulutus-taso näyttää vaikuttavan äidiksi tulon ikään. Matalamman koulutuksen saaneet naiset tulevat äideiksi noin 23-vuotiaana ja korkeammin koulutetut naiset noin 32-vuotiaana. Perheen perustamisen nähdään olevan ajankohtaista siinä vaiheessa, kun koetaan, että kyetään kantamaan vastuuta itsestä ja omista päätöksistä, sekä ollaan taloudellisesti riippumattomia. (Alakärppä, Sévon ja Rönkä 2020, 6)

2.4 SUOMALAINEN ÄITI ON SELVIITYJÄ

Ajatukseen hyvästä äitiydestä ovat olleet vaikuttamassa muiden muassa psykoanalytikoit Donald Winnicott, Melanie Klein ja John Bowlby. Winnicott kehitti ajatuksen “kylilin hyvästä äidistä”. Vuoren (2003) mukaan Winnicottin mielestä äitiys ei saa olla “liian hyvää”, sillä lapsi tarvitsee kehittyäkseen myös pettymyksiä, turhautumista ja tiedon siitä, että viha ei ole vaarallista. Winnicottin teoriassa äitiys on erillinen subjekti lapsesta. (Vuori 2003, 47.)

Erityisesti Bowlby taas tunnetaan kiintymyssuhdeteorian luomisesta. Vuori (2003) kirjoittaa, että Bowlby samaisti lapsen ympäristön äitiin. Tämä ajattelutapa johti siihen, että äitejä ja heidän toimintaansa sekä ympäristöä alettiin havainnoida, kun haluttiin ymmärtää sitä miten pieni, alle kolmivuotias lapsi kehittyy. Vuoren mukaan kiintymyssuhdeteoria hyväksyttiin myös sosiaalityön kentällä. Tämä tarkoitti sitä, että Bowlbyn teorian pohjalta luotiin mittari, jolla tutkittiin äitien ja pikkulasten suhdetta. Kiintymyssuhdeteorian kritiikkinä Vuori esittää, ettei se ota riittävästi huomioon kulttuurisia asioita tai perheiden monimuotoisuutta. Kiintymyssuhdeteoriassa ei myöskään erotella todellista äitiyttä tai oteta huomioon lapsen toimintaa, vaan toiminta nähdään yksisuuntaisena äidin toimintana. (Vuori 2003, 47-50.)

Berg (2008) kuvaa Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian olevan vahvasti läsnä pohjoismaisessa palvelujärjestelmässä, niin koulutuksen, terveydenhuollon kuin sosiaalityönkin kentällä. Myös maallikot tunnistavat kiintymyssuhdeteorian ja pyrkivät pääsääntöisesti toimimaan niin, että hyvä kiintymyssuhde äidin ja lapsen välillä on mahdollinen. Hyvän äitiyden malli tulee pitkälti kiintymyssuhdeteorian lähtökohdista. Tämä tarkoittaa sitä, että äidin odotetaan herkistyvän lapsen tarpeille ja olevan läsnä tämän elämässä. Toinen vahvasti läsnä oleva malli hyvästä äitiydestä tulee Bergin mukaan Donald Winnicottin ”riittävän hyvä äitiys” mallista, jossa äiti käyttää niitä äitiyden välineitä, joita on omassa lapsuudessa äidiltään omaksunut. Tässä mallissa koetaan tärkeäksi, että lapsi oppii hallitsemaan myös vihan, pettymyksen ja muut negatiiviset tunteet. (Berg 2008, 39-40.)

Jo sotien jälkeen, mutta yhä edelleen arvostetaan vanhempien ja lasten välistä psykososiaalista suhdetta. Lapsi nähdään yhä enemmän yksilönä, ei ainoastaan perheensä jäsenenä. Sotien jälkeen on syntynyt uusia instituutioita, joiden tehtävät määräytyvät juuri psykososiaalisen määrittelyn kautta. Yksi esimerkki tällaisesta instituutiosta on kasvat- ja perheneuvola. (Vuori 2003, 45.)

Yksi keskeinen kysymys äitiyteen liittyen on se, miten äitiydestä ja äideistä ajatellaan nykypäivän Suomessa (Vuori 2003, 39). Vaikka nykypäivän äitiyteen vaikuttaa myös menneisyys, ei äitiys määrity enää kovin voimakkaasti perinteiden kautta. Monenlainen äitiys on nykyään sallitumpaa. Lisääntyneet valinnanmahdollisuudet ja asiantuntijatieto, jota äitien odotetaan hyödyntävän vaikuttavat äitiyteen kuitenkin ristiriitaisesti ja tekevät siitä haastavaa. Äitiyden oletuksena pidetäänkin sitä, että äiti jatkuvasti etsii riittävän hyvää vanhemmuutta ja sitä kautta tarjoaa lapselleen mahdollisimman hyvän lapsuuden. Äidin odotetaan myös jatkuvasti tarkkailevan moraaliaan äitinä. (Berg 2009, 170.) Hyvä äitiys on vaikeasti määriteltävää ja määrittely riippuu paitsi ajasta ja paikasta myös määrittelijästä itsestään. Äitiyttä määrittelevässä puheessa on leimallista, että se kiteytyy akselille hyvä-paha, kelvoton-kelvollinen. (Berg 2008, 172,174.)

Jokinen (1996) tuo tutkimuksessaan esille sen, että myös äidit tarvitsevat hoivaa ja huolenpitoa. He tarvitsevat toisen hyväksyvän ja lämpimän aikuisen. Väsymystään äidit ovat tuoneet esiin yksinäisyyden kautta tai niin, että he pelkäävät yksinäisyyttä. Yksinäisyys voidaan kokea myös tilallisena yksinäisyytenä, jolloin koti voi tuntua tilana yksinäiseltä. Kaikki pienten lasten äidit eivät siis koe välttämättä väsymystä, mutta ne, jotka kokevat väsymystä, kokevat usein myös yksinäisyyttä. (Jokinen 1997, 41-42.)

Perheiden verkostot ovat haurastuneet ja verkostot, kuten isovanhemmat ja muut sukulaiset saattavat asua kaukana. 1980-luvulla kunnilla oli runsaasti kunnallisia lapsiperhetyöntekijöitä (noin 60 000) korvaamassa perheiden luonnollisia verkostoja. 2000-luvulle tultaessa perhetyöntekijöiden määrä oli romahtanut alle 13 000 työntekijään. (Berg 2009, 172.) Vuoteen 2018 tultaessa perhetyöntekijöiden tarve on kuntasektorilla uudelleen huomattu ja työntekijöitä on palkattu lisää. Perhetyöhön on kuitenkin paikoin pitkät jonot, eikä palveluja pystytä aina antamaan tarve- ja asiakaslähtöisesti.

Bergin tutkimuksessa lehdistä kerätyt haastattelut mielletään naisten eli äitien tarpeita näkyväksi tekeväksi aineistoksi ja työntekijöiden ryhmähaastattelut ovat lasten tarpeista kertovaa aineistoa. Työntekijöiltä kerätyssä aineistossa korostuvat tilanteet, joissa äiti rikkoo ns. hyvän äidin roolia ja vaarantaa lapsen hyvinvointia. Bergin aineistossa työntekijöiden huomio kiinnittyy äidin kykyyn rakentaa kotia itselleen ja lapsille, äidin ja lapsen väliseen kiintymyssuhteeseen sekä lapsen tarpeiden asemaan suhteessa äidin tarpeisiin. Berg (2008) kuitenkin arvioi, etteivät työntekijät tee juurikaan arviointia suhteessa äidin muihin identiteetteihin. Tällöin Bergin mukaan äitiyden avun tarpeet voivat jäädä kohtaamatta.

Vuori (2003) hahmottaa äitiyden yhteiskunnallisen tarkastelun yhteydessä kolme keskeistä kysymystä. Nämä kysymykset ovat: Kuka voi olla äiti? Miten äitiyttä muokataan? Miten naiset toimivat ja miten he kokevat elämänsä äiteinä? Vastaukset näihin kysymyksiin antavat meille kulttuurisesti hyväksytyyn äitiyden mallin. (Vuori 2003, 39.) “Kulttuurisina odotuksina” Berg (2008) pitää asioita, joita äideiltä odotetaan tekoina, tapoina tai asenteina. Mikäli äitiä ympäröivä yhteiskunta kokee, että yksilö on epäonnis-

tunut äitiydessä tai toimii vastoin kulttuurisia odotuksia, kiinnostuu se äidin toiminnasta. Tämä kiinnostus näkyy yleensä ammattilaisten huolena. Tällöin ammattilaiset keräävät teoreettista tietoa sekä käytännöstä saatavaa tietoa. Työntekijän toimintaan vaikuttavat myös hänen omat subjektiiviset näkemyksensä ja kokemuksensa suhteesta omaan äitiin tai/ ja omaan lapsiin. Työntekijöillä on pyrkimys lisätä lapsen elämään *hyvää*, hankaluutena kuitenkin on määritellä mitä *hyvällä* tarkoitetaan. Berg haluaa tutkimuksellaan lisätä äitiyden moniäänisyyttä, sillä hyvää äitiyttä pidetään usein itsestäänselvyytenä. Berg on ottanut medialähteet tutkimukseensa mukaan koska näkee, että media mahdollistaa rajojen rikkomisen ja uusien näkemysten rakentamisen. (Berg 2008, 15.)

Mustosmäen ja Siston tutkimuksessa huomio kiinnittyi siihen, että äidin tuntiessa negatiivisia tunteita äitiydestä, ajattelivat äidit näiden tunteiden vaikuttavan lapsen hyvinvointiin. Kulttuuristen äitiyteen liittyvien odotusten takia äidit eivät ole myöskään uskaltaneet kertoa kenellekään omalla nimellään tunteista, jotka rikkovat hyvän äitiyden odotuksia, peläten huonon äidin leimaa. Näistä syistä johtuen äidit, jotka eivät jaa kulttuurisia äitiyden ihanteita, jäävät vaille sellaista äitiyden ja naiseuden tukea, jota tarvitsivat. (Mustosmäki ja Sisto 2019.)

Äitiyttä Berg (2008) kuvaa feministisen tutkimuksen näkökulmasta niin, että äitiyden ihanteet on kulttuurisesti nostettu niin korkealle, ettei kukaan voi niitä täysin saavuttaa. Äitiyttä pidetään naisen korkeimpana kehityksellisenä tehtävänä. Kun naiseus oli sidoksissa äitiyteen ja äitiys lapsiin ja kun nainen sai arvostusta nimenomaan äitiyden, lasten ja perheen kautta, alkoi hoiva ja huolenpito määritellä hyvää naiseutta. Tämä on johtanut myös siihen, että äitiys on nähty itsestään selvyytenä, biologisena ja heteroseksuaalisuuteen liittyvänä asiana. (Berg 2008, 19-20.)

Voidaan siis sanoa, että kautta aikain on yleisesti ajateltu, että naiset haluavat automaattisesti lapsia ja ovat onnellisia äitejä. Jokinen (1996) kirjoittaa, että lapsista kieltäytymiseen liittyvä kirjoittaminen ja puhe on Suomessa tabu. Hän ajattelee, että äitiydestä kieltäytyjät haluavat kieltäytyä tietyistä naiseuden rooleista, joita Jokinen nimittää muun muassa ansioäidin, vaimon, koululaisen vanhemman ja hyvän äidin rooleiksi. (Jokinen

1997, 55.) Mustosmäki ja Sisto ovat tutkineet vuoden 2017 internetin keskustelupalstoilta kerätyn anonyymien aineiston pohjalta äitiyttä tilanteissa, joissa äitiys kaduttaa äitiä (Mustosmäki ja Sisto, 2019). Äitiyden negatiivisten tunteiden aihealue on siis niin arka, että vaikka äidit pystyvät ilmaisemaan negatiivisia tunteitaan, he ilmaisevat niitä lähinnä anonyymisti. Mutta toisaalta aihe on nykypäivänä jo sen verran hyväksyttävää, että nämä tunteet tunnustetaan ja ne osittain hyväksytään, vaikka niitä ei haluta omalla nimellä kertoa.

Mustosmäen ja Siston (2019) mukaan nykypäivänä äitiyden kielteisistä vaikutuksista puhuminen on yhä sallitumpaa. Lapsiperheiden arkeen liittyvästä kuormituksesta, ja äidin negatiivisista tunteista on hyväksyttävää puhua niin kauan, kun puheessa kuitenkin päädytään siihen, että äitiyden ihanuus voittaa äitiyden haasteet. Tabuna voidaan sen sijaan nykyäänkin pitää sellaista puhetta, jos äitiys kaduttaa ja äiti haluaisi luopua äitiydestään. (Mustosmäki ja Sisto 2019.)

On sanottu, että äitejä on aina ollut mutta äitiys on keksitty. Äitiys muodostui käsitteeksi silloin, kun äitiyttä alettiin idealisoida. Äitiys henkilökohtaisena kokemuksena ja äitiys instituutiona ovat eri asioita, mutta toisiinsa sidoksissa. Äitiyttä instituutiota voidaan pitää universaalina, sillä se on tunnustettu monissa, ellei kaikissa yhteiskunnissa. (Berg 2008, 20.)

Historian lisäksi nykypäivän äitiyteen vaikuttaa media sekä esimerkiksi ulkomailla sattuvat tapahtumat, elokuvat, internet, tiede ja taide. Yksilökohtaiseen äitiyteen vaikuttavat myös tapahtumat ja sattumukset perheessä. Elämä ei ole pysähtynyt tila, vaan jatkuvasti eteenpäin virtaavaa aikaa, jossa lapset kasvavat, tilanteet muuttuvat, ja tällöin myös äitiys muuttuu. (Vuori 2003, 39.)

3 MEDIA TIEDON TUOTTAJANA

3.1 MEDIA ÄITIYDEN RAKENTAJANA

Kulttuuriset odotukset tulevat usein ensimmäisenä ja selvimmin esiin kaupallisessa mediassa kuten perhelehdissä, jotka on pääasiassa suunnattu naisille. Naistenlehdet ovat 1980-luvulta lähtien kehottaneet naisia “kuuntelemaan” itseään ja elämään oman näköistään elämää. Naistenlehtiä onkin kuvattu naisten elämäntapaoppaina. Nämä oppaat tuottavat kuitenkin osittain saavuttamattomia malleja naisille. Naistenlehdet esittävät mainonnassa naisten elämän ristiriitaisena ja puutteellisena ja lupaavat ongelmien ratkeavan lehden sisältämien asioiden avulla. Lehdet ylläpitävät ja rakentavat omalta osaltaan naiseutta ja äitiyttä. Lehdet myös nimeävät, jäsentävät, uusintavat ja kyseenalaistavat sekä rakentavat uudenlaista äitiyttä. Lukija voi lukea lehteä monesta syystä, hän voi esimerkiksi hakea tietoa, haluta rentoutua tai viihdyttää itseään tai hän voi hakea ideoita. Lehden ja lukijan vuorovaikutus tapahtuu tekstin välityksellä. (Berg 2008, 35-36,174.)

Lehtien tuottama tieto muodostui 1900-luvulla yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, kun lukijat eivät tuolloin kokeneet lehdistöä luotettavaksi tiedonlähteeksi. Tämä ongelma haluttiin ratkaista. Ratkaisuksi muodostui mediatutkimus. Mediatutkimus kehittyi tutkimaan suostutteluviestintää, propagandaa eli tietyn päämäärän ajamiseen liittyvää viestintää. Lehdet olivat tuohon aikaan aikuisväestölle merkittävä tiedonsaanti- ja opetuskanava, tästä syystä sillä oli yhteiskunnallista merkitystä, oliko lehdissä esitetty tieto luotettavaa vai ei. Osa lehdistä toimi jo tuolloin kaupallisten motiivien ohjaamana, jolloin lehtien tarkoitus oli tuottaa rahaa lehden omistajille, ei niinkään kertoa totuutta lukijoille. (Malmberg 2017,60- 61.)

Mediatutkimusta on tehty Suomessa vähän (Malmberg 2007, 79). Saksassa ja Yhdysvalloissa on sitä vastoin pitkät mediatutkimuksen perinteet 1920-luvulta alkaen. Totuus käsitteenä on kuulunut keskeisesti länsimaiseen kulttuuriin. Aikaisemmin se on ollut myös mediatutkimuksen keskeinen käsite. Nykyään mediatutkimusta pidetään enem-

mänkin tieteenä, joka on väline tarinan kerronnassa ja tutkijan oman identiteetin rakentamisessa kuin totuuden etsimisessä. Nykyisessä mediatutkimuksessa suositaan relativista tiedeskeptisyyttä. (Malmberg 2017, 55.)

Sille, miksi lehdet tai mikään muukaan media ei pysty kertomaan “totuutta” on kaksi pääasiallista syytä. Ensimmäinen on se, että asioita tapahtuu niin paljon, ettei kaikkea ole mahdollista kertoa. Toinen on se, että myös lehden lukijalla tai median käyttäjällä on rajallisesti aikaa paneutua tietoon, jota tuotetaan. Tämä johtaa siihen, että asiat on esitettävä tiivistä, mikä taas yksipuolistaa tietoa. Näiden asioiden johdosta mediatutkimuksessa sisällön erittelystä tuli tärkeä tutkimusväline. Sisällön erittelyn avulla pyritään tutkimaan sitä, missä määrin välitetty tieto on harhaanjohtavaa. (Malmberg 2017, 6.)

Myöskään tässä tutkielmassa ei pyritä selvittämään sitä, pitävätkö lehden artikkelit paikkaansa, tai ovatko artikkelien äitien kertomat asiat totta, vaan tässä tutkielmassa tarkastellaan sitä, minkälaista äitiyttä lehden kautta vahvistetaan ja miten lehden tarjoama kuva äitiydestä on muuttunut 18 vuoden aikana.

Suomalaiseen äitiyteen on juurtunut käsitys pärjäävästä ja jaksavasta äitiydestä. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, etteivät äidit saa apua, mutta eivät myöskään hae helposti apua uupumukseen ja väsymykseen. Media on osaltaan yksi mallien ja myyttien ylläpitäjä ja muovaaja. Media on ruokkinut äitiyden mallia, jossa äiti yhdistää uran ja kotiäitiyden selviten kaikesta itse apua pyytämättä.

Berg (2008) tunnistaa tutkimuksessaan mediapuheesta seuraavan kaavan: Äitiyden onnistumiseen vaikuttavat äidin omat valinnat, äidin kyky suhtautua äidin rooliin sekä kyky järjestää arkea äitiyteen sopivalla tavalla. Berg myös havaitsi, että mediassa puhe äitiydestä on toisaalta kaunistelua ja toisaalta kriittisempää kuin ammattilaisten äitiyspuhe. Ammattilaisten puhe on mahdollistanut ristiriitojen ja vaikeiden asioiden pohtimisen mediassa. Tutkimuksellaan Berg on halunnut osoittaa, miten moninaisia vaatimuksia äitiyteen liitetään. Vaatimuksia tulee niin historiasta kuin nykypäivän elämästä. Berg

näkee, että sosiaalityössä perhetyön rinnalle tulisi kehittää naislähtöistä työskentelyä. Naislähtöisessä työskentelyssä voitaisiin tukea myös muita identiteettejä kuin äitiyttä. Ammattilaisten tulisi työskentelyssään tiedostaa entistä paremmin kulttuuriset tekijät ja ottaa niiden vaikutus huomioon. Työskentelyn keskiössä tulisi muun muassa olla äitien syyllisyyden vähentäminen, itsetunnon ja itsetuntemuksen lisääminen, sekä äitien oikeuksien ja rajojen näkyväksi tekeminen. Näin voitaisiin välttyä siltä, että äideiltä vaaditaan liikaa heidän kykyihinsä nähden tai, että heitä rangaistaan tai syyllistetään. Koska äitiydestä tuotettu kuva on usein idealistinen, toivoo Berg reflektiivistä työtettä, jossa työntekijät tuottavat puhetta äitiydestä asiakkaan kanssa yhdessä. Tällöin odotukset, huolet ja tuen tarpeet äitiydestä saadaan näkyviin ja ne voidaan asettaa inhimilliselle tasolle yhdessä keskustellen. (Berg 2008, 174-17.)

Naistenlehtien lukemisen voidaan nähdä korvaavan sosiaalisia kontakteja. Lehtien avulla lukija voi myös verrata omaa elämäänsä lehdessä esitettyjen henkilöiden elämään. Lehdissä esitetään usein menestyneiden ja taloudellisesti hyvin toimeentulevien ihmisten elämää, jota keskivertolukijan voi olla vaikea saavuttaa. Tämä tuottaa kiinnostavan jännitteen lukijan arkielämän ja lehdessä esitetyn elämän välille. Juuri tämä jännite kutsuu lukijoita samaistumaan lehden tarjoamaan todellisuuteen. Lukija saa tällöin tiedostetun tai tiedostamattoman mahdollisuuden haaveiluun ja unelmiin. (Berg 2008, 36.)

Internet on mahdollistanut anonyymit keskustelupalstat. Tämä tarjoaa mahdollisuuden puhua myös sellaisesta äitiydestä, joka ei ole yleisesti hyväksyttävää eli äitiydestä, jota äiti katuu. Anonyymius suojaa äitejä huonon äidin leimalta ja antaa samalla mahdollisuuden käsitellä vaikeita tunteita sekä saada vertaistukea toisilta äideiltä, jotka jakavat näitä samoja tunteita. Mustosmäen ja Siston (2019) analysoimissa kirjoituksissa korostuu intensiivisen äitiyden ihanteet. Intensiivinen äitiys on määritelty muun muassa niin, että se on asiantuntijavetoista, emotionaalisesti vaikeaa ja kallista. Mustosmäen ja Siston mukaan intensiivisen äitiyden ihanne tuli heidän tutkimissaan kirjoituksissa vahvasti ja näkyvästi esille. Äidit, jotka katuvat äitiyttään myös itse vahvistivat intensiivisen äitiyden ihannetta.

Internetin anonyymeissa keskusteluissa äitiyttä katuvien äitien yhteisenä piirteenä näyttyi se, että äidit kokivat arjen pakkotahtisena suorittamisena ja väsyttävänä sekä uuvuttavana. Ihmiskunnalla on tiettyjä tunnesääntöjä. Niitä liittyy myös äitiyteen. Yksi perimmäinen äitiyteen liittyvä tunnesääntö on se, että äitiys on rankkaa, mutta kuitenkin palkitsevaa. Äidit, jotka eivät tunnistanee tätä äitiyden palkitsevuutta omassa äitiydessään, kokivat siitä huonoa omaatuntoa. Katumusta pidettiin kiellettynä tunteena ja sen pelättiin vaikuttavan lapsen kehitykseen negatiivisesti. Myös nämä katuvat äidit toteutivat kulttuurista äitiyden moraalia asettaa lasten tarpeet omien tarpeidensa edelle. (Mustosmäki ja Sisto 2019.) Mediassa usein korostetaan sitä, miten vaikeuksien kautta on vahvistettu, eli vahvistetaan äitiyteen perinteisesti liitettyjä tunnesääntöjä sekä riittävän hyvän äitiyden ihannetta.

3.2 DIGITALISAATIO JA VIESTINNÄN KAKSISUUNTAISUUS

Suomessa myydään ja ostetaan edelleen paperisia lehtiä. Niiden myynti on kuitenkin vähentynyt 2000 luvulla dramaattisesti digitalisaation myötä. Digitalisaatio eli teknologian hyödyntäminen on kehityskulku, joka juontaa juurensa 1980-luvulle. Tuolloin ensimmäiset tietokoneet tulivat tavallisten ihmisten käyttöön. Digitalisaatio on siitä lähtien mullistanut ihmisten arkiympäristöjä ennennäkemättömällä tavalla. Esimerkiksi viranomaiset ovat siirtäneet palvelujaan internetiin. Ihmisten tavat olla yhteydessä toisiinsa ovat saaneet uusia muotoja, tieto kulkee globaalisti ja reaaliajassa ympäri maailman. (Koiranen, Räsänen ja Södergård 2016, 24.) 2020 luvulla ei enää tarvitse odottaa, että jokin lehti saadaan painettua ja ulos myyntiin, sillä kaikki tieto on heti saatavilla muutamien klikkauksen avulla.

Media-alalla digitalisaatio on edennyt jo varsin pitkälle. Tämän kehityksen on Suomessa mahdollistanut matkapuhelimien ja henkilökohtaisten tietokoneiden nopea yleistymisen 1990-luvulla, sekä internetin ja myöhemmin mobiili-internetin laaja käyttöönotto. Media-ala on ollut helposti muutettavissa sähköisiksi palveluiksi. Tutkimusten mukaan nuoret ja korkeasti koulutetut, hyvätuloiset kaupunkilaiset ovat omaksuneet ensimmäis-

ten joukossa sähköiset palvelut. Osa ihmisistä on kuitenkin jäänyt sähköisten palvelujen ulkopuolelle kokonaan. (Koiranen, Räsänen ja Södergård 2016, 26.)

Media itse osaltaan vaikuttaa siihen, mistä puhutaan. Aikakauslehden (paperisen tai digitaalisen) on kirjoitettava niistä aiheista, joista lehden kohderyhmän ihmiset ovat kiinnostuneita. Median vaikutus on siis kaksisuuntainen, se muokkaa ihmisten mielipiteitä, mutta ottaa myös aiheensa ajan ilmiöistä. Media on tärkeä julkinen foorumi, jossa voidaan tuottaa tietoa ilman asiantuntijoiden kontrollia ja valvontaa. Se on myös aina osa aikansa yhteiskuntaa. (Berg 2008, 16.)

Suomessa sosiaalinen media on yleistynyt valtavasti ja monet kirjoittavat sosiaalisessa mediassa omasta elämästään hyvin avoimesti kaikenlaista. Bergin (2008) mukaan äitiys on kuitenkin aiempaa tiukemmin sidottu perheen sisälle. Tämä tekee äitiydestä yksinäistä. Perhe- ja naistenlehtien kautta äitiyttä voidaan jakaa ja lukija voi kokea olevansa osa isompaa äitiyttä jakavaa joukkoa. Luonnollisten sosiaalisten verkostojen heiketessä voivat lehdet edesauttaa antamallaan tiedolla ja esimerkeillä tiedon siirtymistä kokeneemilta äideiltä uusille äideille. Lehdet voivat siis olla myönteisesti äitejä tukevia, mutta myös alistavia, sillä lehtien tarjoamat näkemykset ovat usein konservatiivisia ja yksipuolisia. (Berg 2008, 37.)

Äitiyteen kietoutuu moraalit. Nykyajassa moraalit on erilaista kuin aikaisemmin. Naistenlehdillä on mahdollisuus käsitellä moraalit esim. huumorin kautta tai muutoin selittää moraalit uudella tavalla. Tällöin asia, jota on ennen pidetty moraalittomana, muuttuu säädyllyiseksi. Naistenlehdet voivat esittää sallittuna myös sellaisia asioita, joita esimerkiksi lastensuojelussa ei katsota riittäväksi vanhemmuudeksi. Media on antanut mahdollisuuden puhua myös äitiyden negatiivisista tunteista ja yksilöllisistä valinnoista. Tällöin mediassa äitiyttä arvioidaan uudestaan ja rakennetaan uudenlaista äitiyttä. (Berg 2008, 37-38.) Median tuottama puhe on tarkoitettu kaikille, se siis koskettaa kaikkia kyseisen median vaikutuspiirissä olevia. Äidit myös arvioivat omaa äitiyttään median tuottamaa äitiyden kuvaa vasten. (Berg 2008, 121.) Median teksteissä tarkastelun keski-

össä on naiseus, vaikka tekstissä käsiteltäisiinkin äitiyttä. Sosiaalityössä taas keskiössä on äitiys ja äidin suhde lapseen (Berg 2008, 147).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 TUTKIMUSKYSYMYS

Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, millaisena äitiys näyttäytyy aikakauslehden välittämänä kuvana. Lisäksi vertailen, onko kirjoitusten sisällössä tapahtunut muutoksia lehden vuosikertojen välillä. Mikäli muutoksia on, mielenkiintoni kohteena on tarkastella, mikä on pysynyt samana ja minkälaisia muutokset ovat olleet. Jo ennen aineiston valintaa päädyin aineiston rajaamisessa siihen, että tarkastelen tutkimuksessani äitiyttä niissä tilanteissa, joissa äiti on biologinen äiti lapselleen ja asuu lapsen kanssa samassa taloudessa jakaen jokapäiväisen arjen yhdessä lapsensa kanssa. Tällöin esimerkiksi äitiys, joka on tullut adoption tai sijoitetun lapsen kautta jää tarkastelun ulkopuolelle. Samoin ulkopuolelle jää äitiys niissä tapauksissa, joissa lapsi on aikuinen, kuollut tai äiti on etävanhempi. Analysoitava aineisto on Kaksplus -lehdestä. Valittu aineisto osoittautui käsittelemään juuri sellaista äitiyttä, jota oli tarkoitus tutkia. Artikkelien äidit ovat siis biologisia äitejä lapsilleen ja jakavat arjen heidän kanssaan. Lehden kohderyhmää ovat alle kouluikäisten lasten vanhemmat, tästä johtuen aineiston artikkelit ajoittuvat artikkeleihin, joissa äidillä on alle kouluikäisiä lapsia

tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millaista kuvaa äitiydestä tuotetaan artikkeleissa?
- 2) Miten äitiyden käsittely artikkeleissa on muuttunut vuosien 2000 ja 2018 aikana?

4.2 TUTKIMUKSEN AINEISTO

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koko vaikuttaa oleellisesti työmäärään. Pro gradu tutkimuksen aineiston määrä voidaan rajata tutkimukseen käytettävissä olevan ajan pe-

rusteella. Aineiston rajaukseen vaikuttaa kuitenkin myös se, että aineisto on riittävän rikasta tutkimukselle esitettävien kysymysten näkökulmasta. Laadullista tutkimusta arvioidaan lähinnä tulkintojen kestävyuden ja syvyyden mukaan, ei niinkään aineiston koon mukaan. (Tuomi ja Sarajärvi, 2009,85.)

Tutkimuksen aineistoksi valikoitui perheille suunnattu aikakausilehti eli perhelehti, koska perhelehdet kirjoittavat aikansa ilmiöistä ja samalla muokkaavat mielipiteitä. Valintani ei kohdistunut ammatti- tai järjestölehteen, koska halusin valita lehden, joka on tarkoitettu tavallisille perheille ilman, että heidän täytyy olla erityisen aktiivisia tai valituneita järjestöissä tai muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Valintani osui aikakausilehteen myös siksi, että näin aineisto on helposti rajattavissa enkä itse tutkijana ole voinut vaikuttaa aiheisiin, jotka lehtiin ovat valikoituneet. Koska valitsemani lehti ei ole kannatus- tai hyväntekeväisyyslehti, ovat sen tavoitteet puhtaasti kaupalliset. Tällöin voidaan ajatella, että poliittiset ja muut kuin markkinatalouden ideologiset intressit eivät ole korostuneet lehden sisällössä, vaan lehden intressissä on myötäillä yhteiskunnan yleistä ilmapiiriä. Näin lehdellä on ollut mahdollisuus saada mahdollisimman laaja lukijakunta.

Valitessani tutkimuskohdettani tutustuin neljään eri lehteen. Kaikille lehdille yhteistä oli se, että niiden kansilehdet viestittivät minulle siitä, että niissä on sisältöä perheestä. Lehdet, joiden joukosta valitsin tutkimusaineistoni olivat: Voi Hyvin, Meidän Perhe, Kaksplus ja Vauva-lehti. Kaksplus -lehteä on julkaistu jo 50 vuotta. Kaksplus on vanhemmuuteen keskittyvä lehti. Se on suunnattu alle kouluikäisten vanhemmille. Kaksplus -lehteä julkaisee Otavamedia. Lehden kirjoitusasu oli vuonna 2000 *Kaks'Plus* ja vuonna 2018 *Kaksplus*. Käytän tässä tutkimuksessa pääsääntöisesti kirjoitusasua *Kaksplus*, paitsi jos erityisesti viitataan vuoden 2000 vuosikertaan.

Kaksplus -lehti on journalististen markkinoiden ehdoilla toimiva, eikä se edusta mitään aate- tai ideologiasuuntausta (Putkonen 2019). Lehti on määritellyt itse itseään Suomen luetuimmaksi vauva- ja perhelehdiksi vuoden 2018/7 numeroon asti. Vuonna 1999 lehti oli levikkitalaston mukaan laajalevikkisin perhelehti. Vuoteen 2015 mennessä painettu-

jen Kaksplus -lehtien levikki on kuitenkin vähentynyt dramaattisesti. (MediaAuditFinland 2016, 9.) Tämä muutos kuvaa media-alalla tapahtunutta lehtialan sähköistymistä. Halusin valita aineistoksi painetun lehden, koska vuonna 2000 ei vielä juurikaan ollut sähköisiä lehtiä tai niiden keskustelupalstoja, tai jos olikin, ne eivät olleet vielä suurten ihmismäärien päivittäisessä käytössä. Kaks'Plus -lehden vuoden 2000 numerossa 4 kerrotaan, että Kaks'Plus -lehti on avannut tuolloin omat nettisivunsa.

Vuosien 2000 ja 2018 vuosikerrat valikoituivat tutkimusaineistoksi siten, että halusin saada tähän tutkimukseen toisaalta mahdollisimman tuoretta näkökulmaa ja toisaalta riittävän pitkän välin vuosikertojen välille niin, että mahdolliset erot tutkimani aihealueen kohdalta olisi mahdollista saada esille. Vuoden 2000 Kaks'Plus lehdissä oli vielä runsaasti lukijoiden kirjoituksia ja kommentteja liittyen edellisten lehtien artikkeleihin, sillä tuolloin kirjoittajan ainut mahdollisuus kommentointiin oli kirjoittaa kirje tai kortti ja postittaa se toimitukselle. Lehdet olivatkin pitkälle yksisuuntaisia tiedonjaon välineitä, vaikkakin lehdet myös pyysivät lukijoiden kommentteja ja kertomuksia lehdessä julkaistavaksi. Nykyään ihmiset voivat täysin eri tavalla osallistua keskusteluihin lehtien sähköisillä palstoilla. Siellä lukija voi kommentoida lehden kirjoituksia, mutta myös toisen lukijan viestiä suoraan. Yksisuuntaisesta aikakauslehdestä on tullut sähköisen versionsa johdosta interaktiivinen alusta, jossa erilaiset ihmiset voivat kohdata toisiinsa, saada ja jakaa tietoa. Tämä kehitys on vaikuttanut siihen, että paperilehdissä ei juurikaan ole lukijoiden kommentteja ja paperilehtien sivumäärät ovat vähentyneet noin kolmanneksella. Myös mainosten määrä ja kaikenlaiset vertailut (esim. potat, itkuhälyttimet, asuntolainat yms.) ovat jääneet Kaksplus paperilehdistä pois internetin kehittymisen myötä.

Kun päätös siitä, että tämän gradun aineistona käytetään Kaksplus -lehtiä oli tehty, lainasin kirjastosta Kaksplus -lehtien vuosikerrat 2000 ja 2018 paperiversioina. Tämän jälkeen selailin lehtiä ja pohdin aineiston rajausta, sillä koko lehden analysointi ei tuntunut tarkoituksenmukaiselta. Koska aiheena on äitiys ja kummassakin vuosikerrassa oli samankaltainen äitiyttä käsittelevä osio, valitsin tuon artikkelisarjan graduni aineistoksi. Nämä artikkelit ovat vuoden 2000 lehdissä nimellä *Äidin ääni* ja vuoden 2018 vuosiker-

rassa *Äitiyden askeleet*. Näissä artikkeleissa äidit itse kertovat omasta äitiydestään. Vuosikerran 2000 lehdissä toimitus kuvailee *Äidin ääni* -kirjoituksia seuraavasti: *Tällä palstalla puheenvuoron saavat äidit ja tulevat äidit*. Vuoden 2018 kohdalla tätä mainintaa ei enää ole, mutta palstan idea on tekstin perusteella pysynyt samana. Koska näillä palstoilla äidit itse kertovat äitiydestään, näiden kirjoitusten kautta pääsee peilaamaan hyvin arjen äitiyttä, sellaisena kuin äidit itse sen ajassa kokevat ja siitä kertovat. Valitsin juuri nämä palstat analysoitaviksi myös siksi, että näissä artikkeleissa kirjoitetaan sen kaltaisesta äitiydestä, jota halusin tutkimuksessani tarkastella. Kaikki äidit olivat biologisia äitejä lapsilleen ja he elävät arkeen lastensa kanssa.

Halusin myös saada tutkimukseni kattamaan yhden ikäluokan, vuonna 2000 syntyneiden elämänkaaren syntymästä täysi-ikäisyyteen. Kuvitteellisesti vuonna 2000 syntynyt lapsi, jonka äiti on saanut ajatuksia ja vaikutteita Kaks'Plus -lehden *äidin ääni* artikkeleista vastasyntyntä hoitaessaan, on voinut itse vuonna 2018 vastasyntyneen äitinä ottaa mallia Kaksplus -lehden kuvaamista *äitiyden askelista*. Tätä tutkimusta aloittaessani vuoden 2018 vuosikerta on viimeinen vuosikerta, joka on ilmestynyt kokonaisuudessaan. Myös nämä asiat vaikuttivat vuosikerran 2018 valintaan. Vuosi 2000 on mielestäni perusteltu tutkimuksen aloitusajankohdaksi siitä näkökulmasta, että tuolloin 1990-luvun lama oli jo jäänyt taakse, ja oli siirrytty talouden näkökulmasta poikkeusoloista "normaaliin". Kaksplus -lehti ilmestyi vuonna 2000 11 kertaa ja vuonna 2018 10 kertaa.

Tutkimukseni aineisto on siis vuosina 2000 ja 2018 Kaksplus -lehdissä julkaistut artikkelit *Äidin ääni* (2000) ja *Äitiyden askeleet* (2018), joissa äidit itse kertoivat äitiydestään. Koska lehden toimitus tekee aina jonkinlaista rajausta siitä, kuka kirjoittaa, mistä kirjoitetaan sekä miten kirjoitetaan, tekevät nämä kirjoitukset samalla näkyväksi sen, millaisia malleja media äitiydessä arvostaa ja mitkä teemat nähdään ajankohtaisina ja mielenkiintoisina. Kiinnostavaa on myös se, miten eri teemoja lehdessä käsitellään.

Vuoden 2000 lehdissä artikkeli on yhden sivun mittainen ja tähän yhteen sivuun sisältyy yksi kuva, joka vaikuttaa perheen kotialbumista otetulta. Vuoden 2018 artikkeli on koko

aukeaman kokoinen. Tekstiä on edelleen yhden sivun verran, toisella sivulla on koko sivun kokoinen kuva, lisäksi aukeaman alareunassa on pikkukuvia kuvateksteineen. Vuosikerran 2018 lehdissä kuvat ovat osittain kyseisen perheen albumista, mutta aukeaman toisen sivun täyttävä kuva on juttua varten otettu kuva ja kuvaajana on ollut ammattikuvaaja. Vuoden 2000 kuvassa on aina äiti ja usein myös lapset, sama trendi on jatkunut vuoden 2018 pääkuvassa. Siinä on useimmiten kuvattuna äiti lapsineen, mutta ainakin äiti.

Vuoden 2000 artikkeleissa tekstin kirjoittajaksi ei ole merkitty muita kuin artikkelissa kertova äiti. Vuoden 2018 tekstit ovat sitä vastoin toimittajan kirjoittamia ja otsikoksi on nostettu jokin haastateltavan sanoma asia, kuten esimerkiksi 2018 tammikuun numeron otsikko, *Lasten kanssa elämä on merkityksellistä*. Vuoden 2000 tammikuun kirjoituksessa otsikkona on yksi sana: *Terapialakanoita*.

Ennen varsinaista tekstien analysointia skannasin artikkelit pdf-versioina tietokoneelle, josta ne siirrettiin ohjelmaan, joka purkaa kuvat tekstitiedostoksi. Tämän jälkeen tallensin tekstit Nvivo tekstinkäsittelyohjelmaan. Skannatuista kuvista otin myös paperiset kopiot itselleni, aineistoa kertyi yhteensä 21 sivua.

4.3 TUTKIMUKSESSA KÄYTETYT MENETELMÄT

Tutkimus on laadullinen ja se kuuluu perhetutkimuksen piiriin. Analysoin tutkimusaineistoa aineistolähtöisesti sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa yleisesti käytetty metodi. Sisällönanalyysin avulla tutkija pyrkii ymmärtämään ja tekemään näkyväksi sen, miten hän tulkitsee aineistonsa tuottamaa tietoa. Tämä analyysimenetelmä on myös joustava, sillä se sallii tutkijalle mahdollisuuden lähestyä aineistoa monella eri tavalla. (Braun ja Clark, 2012, 57-58.) Tässä tutkimuksessa on käytetty tietokoneavusteista NVivo ohjelmaa tutkimusaineiston käsittely- ja jäsenyshalustana, jonka avulla voidaan tekstiä lajitella sekä luokitella tutkijan tarpeiden mukaan. Tämä auttaa analysoitavan tekstin hallintaa.

Laadullinen tutkimus on laaja termi ja sen alle mahtuu monia erilaisia tutkimustapoja. Tutkimuksen tekijän on ymmärrettävä, mitä ja mistä hän raportoi analyysiä tehdessään. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 9). Nykypäivän laadullista tutkimusta ei mielletä enää aineiston keräämisen kautta vaan analysoinnin näkökulmasta. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 68.) Näin ollen laadullinen tutkimus soveltuu hyvin myös valmiin aineiston, kuten tässä tutkimuksessa lehtiartikkelien analysointiin. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston määrä ei ole merkittävä, koska tutkimus pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä, se ei siis pyri yleistykseen. (Tuomi ja Sarajärvi 2009,85.) Aineiston tulee kuitenkin olla riittävän rikasta, että analyysiä on mahdollista tehdä.

Eettisyys kuuluu kiinteästi laadulliseen tutkimukseen. Eettiset pohdinnat eivät kuitenkaan kuulu vain tutkimuksen tekemiseen, vaan etiikka kuuluu jokapäiväiseen arkiseen elämään. Etiikka on sitä, kun ihminen arvioi omaa ja toisten toimintaa ja pohtii, mikä on sallittua ja mikä ei ole sallittua (Kuula 2011,21). Eettisyys tutkimuksessa on vaikeasti määriteltävää, sillä se ei ole vain listaus asioita, joita tutkimuksessa ei voi tehdä. Eettisyys näkyikin tehtyinä valintoina koko tutkimuksen teon ajan. (Kuula 2011, 11) Koska tämän tutkimuksen aineisto on ollut julkinen jo ennen tutkimuksen tekoa, ei aineiston keruuseen tai sisältöön liity tässä tilanteessa salassapitoon tai anonymiteettiin liittyviä asioita. Tutkimuksen tekijän tulee kuitenkin suhtautua aineistoon asiallisesti ja kunnioitavasti, niin ettei tutkimuksesta koidu vaaraa tai haittaa kenellekään (Waller, Farquharson ja Dempsey 2016, 50).

Tutkimuksen aineisto sisältää perheiden arkaluonteisiakin tietoja kuten sairauksiin liittyviä tietoja. Äidit itse ovat kuitenkin voineet rajata sitä mistä ovat halunneet kirjoittaa ja mitä ovat sanoneet tai jättäneet toimittajalle sanomatta. Kuula (2011, 237) kirjoittaa, että tutkittava itse määrittelee arkaluontoisuuden ja yksityisen rajat. Olen tietoisesti viitannut artikkeleihin lehtien vuosilukujen ja numeroiden enkä äitien nimien perusteella. Tällä tavalla olen halunnut nostaa asiat yleisemmälle tasolle, niin ettei analyysi kohdistu liiaksi tiettyyn äitiin yksilönä. Kun artikkelit on julkaistu perhelehdessä, voidaan

ajatella, että artikkeleiden äidit ovat halunneet kertoa juuri sen mitä lehdessä lukee ja hyväksyvät sen, että muut analysoivat ja tulkitsevat heidän ajatuksiaan.

Tutkimuksen julkaisuun liittyvänä eettisenä vaatimuksena voidaan pitää hyvää ja luotettavaa tieteellistä käytäntöä ja rehellisyyttä. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan huolellisuutta ja tarkkuutta, sekä muiden tutkijoiden ajatusten erottamista omasta ajattelusta. Lisäksi tulosten esittäminen tulee tehdä rehellisesti niin, ettei tuloksia muunneta tutkijan henkilökohtaisten mieltymysten tai tarpeiden mukaan. Tutkimuksen raportoinnin tulee olla avointa, perusteltua ja riittävän tarkka niin, että muu tiedeyhteisö voi pohdita tehtyjen valintojen pätevyyttä. (Pietarinen 2002,66.), (Kuula 2011,34.)

Tiede perustuu luottamukseen (Karjalainen ja Saxén 2002, 221). Tutkijan erityistehtävänä voidaankin pitää luotettavan tiedon tuottamista. Luotettavuus osoitetaan tuotetun tiedon kriittisellä tarkastelulla. Kriittisyys tarkoittaa tässä teorioiden muodostamisen, menetelmien, tulosten analysoinnin ja sisällön analyysien käytön perustelemisen. Mitä paremmin tutkija perustelee tutkimuksensa aikana tehdyt valinnat, sitä luotettavampana tutkimusta voidaan pitää. (Pietarinen 2002,59.)

Tutkimuksen tekemisen oikeutus tulee myös siitä, että tutkijan tulisi tuottaa uutta tietoa. Mitkä ovat tämän tutkimuksen tiedonintressit? Tämän tutkielman tiedonintressiä voidaan pitää *emanssipätrorisena*. Tällä tarkoitetaan tutkimusta, jonka pyrkimys on tuottaa tietoa, joka vapauttaa kahlitsevista *voimista* ja edistää kriittistä, ihmisten vapautumista tukevaa tietoa. Sosiaaliset valtarakenteet saattavat ylläpitää ja ohjata yksilöiden toimintaa ja näin piilossa olevat voimat vaikuttavat yksilöiden elämään. (Pietarinen 2002, 63-64.) Äitiyden kulttuurisia odotuksia voidaan pitää yhteiskunnassa yhtenä vaikuttavana valtarakenteena, jota tällä tutkimuksella pyrittiin avaamaan ja ymmärtämään. Tutkimuksen oikeutuksen vaatimuksena on myös se, että tutkimuksesta tulee olla jotakin hyötyä (Waller, Farquharson ja Dempsey 2016, 53).

Sisällönanalyysillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, että tutkimusaineiston sisältöä kuvataan sanallisesti (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 106). Sisällönanalyysistä puhuttaessa voidaan sen katsoa tarkoittavan myös sisällön erittelyä. Sisällön erittelyllä tarkoitetaan tutkimusaineiston kuvaamista määrällisin keinoin. Tämä tarkoittaa sitä, että sanallista analyysiä jatketaan niin, että tulokseksi saadaan määrällistä informaatiota. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 106-107.)

Seuraavaksi esitän lyhyen ja pelkistetyn kuvauksen aineistolähtöisestä eli induktiivisesta aineiston analyysistä, jota tässä tutkimuksessa on käytetty. Analyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen, toinen vaihe on aineiston ryhmittely ja kolmas vaihe on käsitteiden luomisen vaihe. Analysointi aloitetaan tekstin pelkistämällä. Tässä vaiheessa aineistosta karsitaan epäolennainen sisältö pois niin, että tekstiä joko pilkotaan osiin tai tiivistetään. Pelkistämisen keinoina voidaan käyttää litterointia tai koodaamista. Ryhmittely vaiheessa analysoitavaksi otetusta aineistosta etsitään samanlaisuuksia tai eroavaisuuksia. Ryhmiä jaotellaan ja kootaan luokiksi ja nämä luokat nimetään eli käsitteellistetään. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 109-110.) Tässä tutkimuksessa tekstin pelkistäminen tapahtui niin, että aineistosta koodattiin Nvivo ohjelmaan aineisto-otteita ja samalla niitä ryhmiteltiin. Pelkistämisen jälkeen kävin pelkistetyn aineiston läpi ryhmittäin ja rakensin niistä uusia ryhmiä ja nimesin ne uudelleen. Näin rakensin ja nimesin käyttämäni teemat. Teemojen rakentamisen jälkeen kuvailin teemoja ja lopuksi tulkitsin näiden teemojen sisältöä suhteessa teoriaan ja tutkimuskysymyksiin.

Tutkimustyössä eettisyys on erittäin tärkeää. Eettisyyteen liittyy muun muassa se, että tutkija on aidosti kiinnostunut hankkimaan uutta tietoa. Tutkijan tulisi myös tunnollisesti ja riittäväällä laajuudella tutustua alaan, jota tutkii. Tutkijan ei myöskään tulisi tutkia aihetta, josta voi syntyä kohtuutonta vaaraa muille ihmisille tai ympäristölle. Lisäksi tutkijalta edellytetään rehellisyyttä sekä sitä, että hän on huolellinen ja tarkka. (Alasuu-tari 2005, 15-16.) Eettisyys voidaan ulottaa myös tutkittavan aiheen valintaan ja tutkimuskysymykseen. Tutkimuksen luotettavuutta pidetään yleisesti raportoinnin kulmakivenä. Luotettavuuden osoittamisessa voidaan käyttää monenlaisia menetelmiä. (Tuomi

ja Sarajärvi 2009, 15). Eettisyyden näkökulmasta totean, että tämän tutkimuksen kohdalla tutkijan kiinnostuneisuuden vaatimus täyttyy ja tutkijalla on riittävästi tietoa tutkimuksen kohteesta. Tämä tutkimus ei myöskään aiheuta ihmisille tai luonnolle vaaraa. Tutkimuksen kannalta kriittisimmät tekijät liittyvätkin rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Näihin asioihin tulen tutkijana kiinnittämään erityistä huomiota koko tutkimuksen ajan ja erityisesti silloin, kun teen valintoja tutkimukseen liittyen. Nämä valinnat kohdistuvat lähinnä sisällön analyysivaiheeseen ja analyysin tulkintaan.

4.4 ANALYYSIN KUVAUS

Aineistoon tutustumisen aloitin lukemalla kaikki artikkelit läpi uusimmasta vanhimpaan. Tässä vaiheessa en tehnyt mitään merkintöjä, vaan tarkoitus oli saada yleiskäsitys artikkelien sisällöstä. Seuraavaksi halusin saada syvällisemmän käsityksen vuosikertojen kirjoittajista. Tein kummankin vuosikerran artikkeleista taulukon, johon merkitsin lehden numeron, äidin iän ja asuinpaikan, lasten lukumäärän ja lasten iät, äidin ammatin, artikkelin otsikon, ja äidin siviilisäädyn. Otin nämä tiedot lomakkeeseen, koska minusta tuntui, että ne toistuivat jokaisessa artikkelissa, ja minulle heräsi kysymys, ketä nämä äidit ovat, mikä on heidän paikkansa yhteiskunnassa, sillä äitiys rakentuu paitsi ajassa myös paikassa. Artikkelien äidit paikantuivat näiden tietojen pohjalta useimmiten parisuhteessa eläviksi keski-iältä yli 30-vuotiaiksi Etelä-Suomessa asuviksi hyväosaisiksi äidiksi, joilla on keskimäärin kaksi tai kolme lasta.

Ennen kuin aloitin tekstin pelkistämisen, ryhmittelyn ja teemoittelun, luin tekstit läpi uudestaan niin, että suhtauduin niihin kertomuksina kysyen jokaisen artikkelin kohdalla, mitä tämä kertomus minulle kertoo. Jokainen kertomus kertoi äidin selviytymistarinan. Jokaisessa artikkelissa on nähtävissä juoni. Tarina alkaa jostakin ja päättyy tilanteeseen, jonka äiti voi hyväksyä.

Toteutin aineiston analyysin seuraavasti: Ensin sidoin jokaiseen artikkeliin tiedon artikkelin kohteesta, eli äidin iän, asuinpaikkakunnan, äidin ammatin, lasten lukumäärän ja

iän sekä tiedon siviilisäädystä. Tämän jälkeen luin artikkelit tekemieni analyysikehikkojen kautta, eli esitin aineistolle kysymyksiä. Kysymykseni olivat esimerkiksi, mikä tässä tarinassa on kiinnostavaa, mistä puhutaan, mitä äiti kertoo itsestään ja tunteistaan, mikä tarinoissa toistuu, mikä yllättää. Tämän pohjalta rakensin ja nimesin teemat. Kummallekin vuosikerralle rakentuivat samanlaiset teemat, sillä kummassakin vuosikerrassa tulivat esille samansisältöiset asiat, vaikka asioiden syvyys ja tapa esittää asiat muuttuivatkin. Teemat, jotka aineistosta rakentuivat ovat: äitiyden onni, äitiyden vaativuus sekä kompleksisuus, äitiys on vain yksi rooli, sekä tukiverkoston merkitys. Analyysi ja tulosvaiheen kirjoittamisen yhteydessä palasin artikkeleiden pariin monta kertaa varmistaakseni asiayhteyksistä ja siitä, että tulkitsen otteita artikkelien välittämän kokonaisuuden valossa. Seuraavaksi vertailen teema kerrallaan vuoden 2000 ja vuoden 2018 aineistoja.

5 AINEISTON ANALYSOINTI JA TULOKSET

5.1 ÄITIYTEEN LIITETTY ONNI JA VAATIVUUS

Äitiys on onnea. Onnella äidit tarkoittavat vuoden 2000 *Äidin ääni* artikkeleissa sitä tunnetta, jonka äiti saa, kun saa hoitaa ja huolehtia lapsestaan. Toiset äidit toivat onneen liittyvät asiat esille suoraan, toiset kirjoittivat onnesta epäsuorasti. Alla olevissa otteissa äidit kertovat onnen kokemuksistaan suoraan.

Kaikesta kaaoksesta huolimatta oman vauvan saaminen on niin upea juttu, ettei sitä vaihtaisi mihinkään. (KP 2000/12.)

Energian ja rakkauden määrä, jonka pienen pojan hoitamisesta saa, on mittamaton. Onni lapsen saamisesta ja mahdollisuus tarjota hänelle rakkautta, turvallisuutta ja elämyksiä antavat elämälle tarkoituksen sekä rajat. (KP 2000/10.)

Tämä äiti on niin tykästynyt pikku loiseläjäänsä, ettei vielä malta poikasestaan erota toista huonetta, kauppaa tai kioskia kauemmaksi. (KP 2000/3.)

Onnea kuvastavista kirjoituksista huokuu se, että onnen tunne äidille tulee pelkästään siitä, että on äiti, että voi jakaa aikaansa lastensa kanssa. Äidin kokemus yhteenkuuluvuudesta ja halusta olla lapsen kanssa synnyttää äidissä onnen tunnetta. Lapsen kanssa ei siis varsinaisesti tarvitse tehdä mitään ihmeellistä onnen tunteen saavuttamiseksi. Onni näyttäytyy rakkautena ja energiana jota lapselta ja lapsesta saa. Onnellisuutta äiti saa myös siitä, että voi tarjota lapselle turvaa sekä antaa tälle rakkautta. Onni syntyy lisäksi arjesta ja hetkistä, joissa äiti voi tarjota lapselleen kokemuksia ja elämyksiä. Myös lapsen kontrollointi eli rajojen asettaminen lapselle sekä rajat, jotka lapsi elämälle asettaa tuo äidille onnea.

Äitiyden askeleet artikkeleissa vuodelta 2018 onnellisuutta kuvataan pitkälti samoin kuin vuonna 2000 arjen pieninä asioina ja arjen sujumisena. Artikkeleiden mukaan äidit ovat onnellisia siitä, että tulivat raskaaksi ja että heillä on lapsi/lapsia. Uutta onnellisuuden kuvaamisessa on se, että äidit kertoivat olevansa ylpeitä lapsistaan, itsestään ihmisenä ja äiteinä. Lapsen syntymä on tuonut kirjoittajien elämään merkityksellisyyttä ja arvostusta itseään kohtaan. Näitä onnen hetkiä äidit toivat esille siitä huolimatta tai ehkä juuri siksi, että useammalla oli äitiyteen liittynyt monia huolia ja haasteita.

Tällä kertaa raskaus oli vahinko, mutta olimme silti onnellisia...Tuntui upealta, kun hän ensimmäisen kerran juoksi ovelle ovikellon soidessa. (KP 2018, 4)

Olen ylpeä lapsestani ja äitiydestäni. (KP 2018, 5)

..Kun sain vauvan rinnalleni, minusta hän näytti täydelliseltä. Olin onnellinen... Ensimmäisestä kesästä Samuelin kanssa on ihanat muistot. Pystyin vihdoinkin nauttimaan vauva-arjesta,... (KP 2018, 7)

Kummastakin vuosikerran aineistosta nousi esiin onni lapsesta ja tavallisesta arjesta lapsen kanssa. Eeva Jokinen (1996) kirjoittaakin tutkimuksessaan, että *kaikki onnelliset perheet ovat toistensa kaltaisia, jokainen onneton perhe on onneton omalla tavallaan*. Jokinen havaitsi myös sen, että äidit voivat kuvata onnellisuutta perheen onnellisen arjen kautta (Jokinen 1997, 169). Tämä havainto tuli esille myös tässä tutkimuksessa, eli äidit liittivät onnen tunteet onnelliseen perhe-elämään ja kuvasivat äitiyden onnea perhe-elämän kautta. Tämän tutkimuksen artikkelien äidit kuvasivat lasten hankintaa useimmiten suunnitelmallisena ratkaisuna. Bergin mukaan (2008, 125) äitiys näyttäytykin nyky-Suomessa toivottuna tapahtumana. Tätä kulttuurista äitiyteen liitettävää odotusta, että äitiys on naisen tavoite ja tekee naisen onnelliseksi, tutkimuksen artikkelit siis vahvistivat.

Onnellisuuden lisäksi äitiyteen liittyvä riittämättömyyden tunne, äitiyden vaativuus sekä kompleksisuus nousivat voimakkaasti esille vuoden 2000 artikkeleista. Vaikka äitiys on siis toisaalta ihanaa, se on myös voimia vievää ja uuvuttavaa. Äidit kirjoittivat riittämättömyyden tunteista, mutta kuvailivat niitä eri tavoin yksilöllisesti. Jotkut äidit kuvasivat lasten kanssa vietetyn arjen olevan vaativaa. Näissä kirjoituksissa äitiyden vaativuus kuvautuu tekemisen ja suorittamisen kautta. Äidit yrittävät elää esimerkiksi yleisten suositusten mukaan, mutta kokivat, että sekään ei riitä. Myös imetyksen aloittamisen vaikeus tai imetyksen lopettaminen koettiin ikävinä epäonnistumisina.

Omatunto oli huono, vaikka olisin syönyt vain riisiä. ... Viimeisen imetyskerran päätin jo etukäteen. ...minä itkin... (KP 2000/6-7.)

Äidille tuo huonoa omaatuntoa äidin ruokavalion vaikutus lapsen hyvinvointiin, sekä imetyksen lopettamispäätös, jonka äiti oli tehnyt jo etukäteen. Äidit toivat esiin myös huonoa omaatuntoa tilanteissa, jotka eivät sujuneet äidin mielestä odotetulla tavalla, esimerkiksi jos lasta ei voinutkaan imettää, lapsi ei nukkunut odotetusti tai arki ei ollut sitä mitä äiti oli kuvitellut sen lapsen kanssa olevan. Riittämättömyyden ja huonon omantunnon tunteet vaikuttavat äiteihin niin, että he kokevat äitiyden paitsi onnellisena myös vaativana ja raskaana. Huonon omantunnon herättämät asiat saavat äidit tunneta-solla pohtimaan, olenko riittävän hyvä äiti, vai onko minussa äitinä jokin vialla, kun äitiys ja siihen liittyvät asiat eivät ole helppoja, ja arki on kuormittavaa. Bergin (2008, 125) mukaan äidin ikä vaikuttaa siihen, miten hän äitiyden kokee, samalla kun äidin valinta siitä, hankkiiko hän lapsia vai ei on lisääntynyt, on lisääntynyt myös kulttuuri-nen odotus siitä, että äiti hankkii lapsia vain, mikäli kykenee heistä huolehtimaan. Vas-toinkäymisten kohdatessa äiti saattaa epäillä omaa kykyään huolehtia lapsestaan ja näin asettaa oman riittävän hyvän äitiyden kyseenalaiseksi.

Äitiyden vaativuus näkyy 2018 vuoden artikkeleissa *Äitiyden askeleet* huolena lapsesta, hänen terveydestään sekä huolena omasta terveydestä. Myös tavallinen arki ja siihen liittyvät asiat kuvataan useassa artikkelissa raskaina. Yhdessä artikkelissa äiti kertoo puolisonsa kuolemasta silloin, kun hän odotti heidän yhteistä lasta. Tämä traaginen ti-

lanne vaikutti pitkään äidin hyvinvointiin. Onneksi äiti sai tilanteeseen apua terveydenhuollosta. Nyt hän on saanut uuden puolison ja lapsen tämän kanssa. Tälle äidille uusperheen arki on toisinaan raskasta, silti hän kokee äitiydestään iloa mutta kantaa myös huolta lapsistaan. Toinen äiti kertoo synnytyksen jälkeisestä masennuksesta ja siihen liittyvistä vaikeuksista. Kolmas äiti kertoo sairastaneensa masennusta ennen raskausaikaa. Raskausaika sujui kuitenkin erittäin hyvin ja äidille olikin suuri järkytys, kun hänen vointinsa romahti synnytyksen jälkeen. Bergin mukaan (2008, 39-40) Suomessa on kulttuurisesti laajalti hyväksytty mm. Winnicottin määritelmä riittävän hyvästä äitiydestä. Tätä määritelmää hyväksikäyttäen äidit itse määrittelevät sitä, onko oma tai toisten äitiys hyväksyttävää vai ei. Mustosmäki ja Sisto kuvaavat omassa tutkimuksessaan (2019) hyvän äitiyden oletuksen sallivan sen, että äitiys voi olla raskasta, niin kauan kun äitiyden palkitsevuus kuitenkin voittaa vaikeudet. Nämäkin kulttuurisen äitiyden mallit vahvistuivat tämän tutkimuksen artikkeleissa. Erityisesti 2018 vuoden artikkelit vahvistivat kuitenkin myös Jokisen (1996, 41-42) tekemään havaintoa, että äiti voi olla myös heikko ja tarvita hoivaa.

Vuosikerran 2018 artikkeleissa äidit kertovat, etteivät he ole täydellisiä äitejä. Kaikki äidit eivät avaa sen enempää mitä ”ei täydellisellä äitiydellä” tarkoittavat, mutta artikkeleista nousee esiin esimerkiksi synnytyksen jälkeinen masennus ja se, ettei äiti tuolloin iloinnut lapsestaan. Artikkeleissa äidit myös kuvaavat sitä, että he yrittävät parhaansa esimerkiksi olla rauhallisia, mutta aina äidit eivät onnistu hyvissä aikeissaan. Bergin (2008, 37-38) havainto siitä, että aikakusilehdissä voidaan myös muokata äitiyden moraalialia, tulee tässä näkyväksi. Moraalia muokataan näissä artikkeleissa siihen suuntaan, että aina äitikään ei pysty hallitsemaan omaa käytöstään ja tunteitaan, ja voi käyttäytyä sopimattomasti. Artikkeleissa tuodaan esiin se, että äidin on hyvä tunnistaa myös negatiiviset tunteet ja tavat. Negatiivisten tunteiden ja käytöksen kanssa ja niistä huolimatta äidillä on kuitenkin lupa olla armollinen itseään kohtaan ja nauttia äitiyden pienistä hyvistä hetkistä. Äidillä on siis lupa myös epäonnistua ja tuntea negatiivisia tunteita. Täydellisyyden ei tarvitse olla tavoite. Myös *riittävän hyvän äitiyden* ihannetta vahvistetaan näiden artikkeleiden avulla. Berg (2008, 174) kuvaa, että äitiyttä arvioidaan usein asteikolla riittävä-riittämätön ja hyvä-paha. Itse löydän artikkeleista äitien pohdintaa näillä samoilla asteikoilla.

Useissa teksteissä vuodelta 2000 kirjoitetaan äitiyden kompleksisuudesta. Se näkyy niin, että positiiviset ja negatiiviset tunteet ovat samassa lauseessa täydentämässä toisiinsa, tai ainakin peräkkäisissä lauseissa tai virkkeissä niin, että kirjoitus kuvastaa kokonaisuutta mahdollisimman laajasti.

Olemme yhdessä itkeneet, nauraneet, yllättyneet ja oppineet. (KP 2000/9.)

Raskauden alkuvaiheessa luulottelin itselleni, ettei lapsi kovin paljon elämää muuta. Raskauden viisi viimeistä kuukautta kuitenkin osoittivat, ettei siihen tarvita edes lasta. Äitiys, outo voima, autuus ja huoli samaan kaapuun pakattuna, alkoi vallata mieleni pinta-alaa. Tulee päiviä kun kiroilututtaa, kyllästyttää ja väsyttää, mutta toivottavasti seuraavat 2-4 vuotta nautimme minimaailmastamme. ... Edelleen hän imee minusta ja minua, mutta siirtää jollakin mystisellä tavalla kaksin verroin takaisin kaiken saamansa. (KP 2000/3.)

Äitiyden kompleksisuus tulee näissä kirjoituksissa esiin niin, että vaikka raskaus on toivottu jo raskausaikana äitiys muuttaa elämää, vaikka nainen ei sitä toivoisikaan ja olisi itselleen uskotellut, että elämä jatkuu samaan malliin lapsen synnyttyä kuin mitä se oli ennen raskautta. Äitiys vaikuttaa myös naisen identiteettiin, äiti joutuu antamaan itsestään paljon, muiden identiteettien lisäksi hänelle tulee vielä yksi uusi äitiyden identiteetti, eikä nainen aina ehkä tunnista itseään omasta elämästään.

Lasten kanssa oleminen tuottaa äideille iloa ja kuitenkin se on samalla raskasta. Lapsen kanssa voi nauraa ja iloita, mutta lapsen kanssa ja lapsesta johtuen myös surraan ja murehditaan. Lapset osaavat olla rakastettavia ja ihania, mutta myös rasittavia ja vaativia. Näiden tilanteiden kautta tämänkin aineiston äidit, Nousiaisen (2004, 167) tekemän havainnon mukaisesti, tulkitsevat ja rakentavat äitiys identiteettiään hetkittäin tilannekohtaisesti omaa tietynlaista äitiyttään vahvistaen tai heikentäen.

Äitiyden askeleet artikkeleissa vuodelta 2018 äitiyden kompleksisuus näyttäytyy siten, että toisille arjen pienet asiat voivat olla sekä onnen hetkiä ja voimaannuttavia kokemuksia, mutta myös kuormittavia tekijöitä arjessa. Se miltä mikäkin asia äidistä tuntuu, on usein hetkittäistä. Toisessa hetkessä jokin esim. imetys on vaikeaa, toisessa hetkessä se sujuu ja tuo iloa. Esikoisen kanssa äitiys on saattanut olla ahdistavaa mutta ajan kanssa äitiydestä pystyy nauttimaan. Vuosikerran 2000 tapaan vuosikerran 2018 artikkeleissa esiin nousivat imetykseen liittyvät haasteet.

Imetys takkusi, koska Samuel ei jaksanut imeä kunnolla, joten siirryimme kokonaan pulloruokintaan. Se oli minulle kova paikka. ... (KP2018, 7)

Jokaisella äidillä on ollut jokin ajatus äitiydestä ja kun äiti sitten huomaa, ettei pystykään heti tai yksin täyttämään äitiyden vaatimuksia, tuottaa se äidille tunteen riittämättömyydestä. Äitiyteen liittyvä vastuu nostaa esimerkiksi esiin erilaisia vaativana koettuja tunteita kuten ahdistus ja murhe. Lisäksi äitiys muuttaa elämisen tapaa. Tätä on artikkeleissa kuvattu yksinäisyytenä, väsymisenä, lasten kanssa olevina erimielisyyksinä sekä erotuomarina olemisena. Lisäksi äitiys toi mukanaan terveyden heikentymistä, kuten selkäkipuja. Osa äideistä toi esille, että he halusivat pärjätä itse, eivätkä halunneet myöntää tarvitsevansa apua. Bergin (2008, 174) havainnon mukaan, se miten hyvin äiti pystyy järjestämään arkeaan äitiyteen sopivaksi vaikuttaa myös siihen miten hankalaksi tai helpoksi hän äitiyden kokee.

Äitiyden vaativuus näyttää liittyvän myös kontrollin menettämiseen. Ennen lapsen saamista nainen on voinut kontrolloida omaa elämäänsä paremmin. Lapsen saannin jälkeen lapsen tarpeet kontrolloivat äidin elämää. Äiti ei myöskään voi itse vain päättää miten esimerkiksi imetys sujuu vai sujuuko, siihen vaikuttavat myös vauva, vauvan sekä äidin terveys, lapsen luonne ja temperamentti. Voidaan ajatella, että nainen siirtyy vapaudesta kontrolliin siirtyessään äidin rooliin muiden tarkasteltavaksi, jolloin muut arvioivat äitiyttä ja äidin valintoja. Ennen äitiyttä nainen on voinut suomalaisessa yhteiskunnassa

varsin vapaasti päättää mitä tekee, kenen kanssa ja milloin. Nyt kun nainen on äiti, monet tahot ovat kiinnostuneita siitä, mitä hän tekee, miten, kenen kanssa ja milloin. Äiti ei voi vain päättää, että nyt hän lähtee ja tekee sitä tai tätä, koska nyt äitinä hänen toimensa vaikuttavat myös lapseen/lapsiin ja yhteiskunta odottaa, että hän ottaa lapsen/lasten tarpeet huomioon. Nousiaisen (2004, 171) ja Bergin (2008, 19) mukaan kulttuuriset ihanteet ovat yhteiskunnan, johon myös äidit itse lukeutuvat, taholta nostettu niin korkeiksi, ettei niitä pysty kukaan täydellisesti täyttämään. Nousiainen myös pitää äitiyden ihannetta ahtaana ja näkee, että äitiyden kulttuuriin ihanteisiin sopivat vain äitiyden myönteiset tunteet. Äidit, jotka eivät uskalla tuoda negatiivisia tunteita esille ja puhua niistä, saattavatkin Mustosmäen ja Siston (2019) mukaan jäädä vaille tarvitsemaansa tukea. Jokinen (1996) puolestaan on tehnyt sellaisen havainnon, että äidit, jotka kokivat äitiyden takia väsymystä, olivat usein myös yksinäisiä.

5.2 IHMISENÄ KASVAMISEN MUUTOKSET

Tässä tutkimuksessa mukana olleiden artikkelien äidit ovat valinneet äitiyden. Lasten hankinta ja raskaaksi tulo, oli useimmille suunniteltu tapahtuma, kuten Berg (2008) nykyäitiyttä kuvaakin, eli äitiys ei ole sattumanvaraista. Kummassakin vuosikerrassa oli kuitenkin myös äitejä, jotka kertoivat raskauden alkaneen yllättäen. Hekin kuitenkin valitsivat äitiyden, sillä eivät olleet tehneet aborttia. Vuoden 2018 artikkelissa äiti kertoo raskaaksi tulon riskin olleen tietoisesti otettu. 2018 artikkelin nainen oli halunnut lapsia jo pitkään, mutta sopivan kumppanin puutteesta johtuen, hän ei ollut perhettä perustanut ja tuli sitten yllättäen raskaaksi. Useissa artikkeleissa oli mainintoja siitä, että nainen oli (puolison kanssa) nimenomaan päättänyt, että lapset olivat tervetulleita ja äitiys tuntui luontevalta askeleelta eteenpäin suhteessa/elämässä. Näiden artikkelien naiset siis noudattavat omasta halustaan Oinosen (1999, 163) mainitsemaa uudistamistehtävää, jota yhteiskunta perheiltä odottamaa ja samalla vahvistivat äitiyden kulttuurista ihannetta ja naisen roolia uusintamistehtävän osalta.

Artikkeleiden ja myös yleisen oletuksen perusteella vanhemmat haluavat aina hyvää lapsilleen. Tämä asettaa äidin ristiriitaiseen rooliin sen suhteen, että tavoitteleeko hän

henkilökohtaista hyvää oloa, vai lapsen hyvää oloa. Usein lapsen hyvä olo tuottaa hyvää oloa myös äidille, mutta näin ei aina ole. Bergin (2008) mukaan nainen onnistuu nauttimaan äitiydestään, mikäli hänellä on riittävä kyky joustavuuteen ja hän onnistuu yhdistämään oman hyvän olon tunteensa lapsen hyvän olon tunteiden kanssa samoihin asioihin, esim. imettämiseen, lapsen rauhoittamiseen, lapsen hoivaan ja yhdessä oloon, tällöin äiti pystyy nauttimaan äitiydestään.

Muutamissa artikkelissa vuosikerrassa 2000 äidit kirjoittavat äitiydestä enemmän miinuuden kuin lasten kautta. Näissä artikkelissa äidit pohtivat sitä, miten äitiys on heitä muuttanut ihmisinä. Artikkeleissa nousi esille, että vaikka äiti tunnistaa itsessään itsekkyyttä, hän ei ole itsekäs suhteessa lapseensa. Ennen lapsen syntymää hän oli ajatellut jakavansa lapsen hoidon miehensä kanssa tasan. Hän kuitenkin huomasi lapsen synnytyä, ettei se menekään niin, koska vain hän voi imettää. Tämä äiti kirjoittaa löytäneensä äidin roolissa positiivisia puolia itsestään. Näitä positiivisia puolia voi kuvata sanalla joustavuus. Äiti on muuttanut ajatusmaailmaansa ja toimintaansa sen hetkistä elämäänsä paremmin palvelevaksi.

Tunnustaudun itsekeskeiseksi ja mukavuudenhaluiseksi ihmiseksi. Vain puoli-vuotiaan poikani Roopen kutsuhuuto nitistää itsekkäät piirteeni. ... ajattelin, että hoidamme vauvaa isän kanssa fifty-fifty, koska meillä ei muissakaan töissä ole noudatettu perinteisiä roolijakoja... Roopea jako ei miellyttänyt, koska äidillä oli jotakin, joka isältä puuttui. Maitoa!... Kaikista työnjakosuunnitelmista huolimatta joissakin tilanteissa Roopelle kelpaa vain äidin syli. Ja niin se vain on, että sikeäunisuudesta tunnettu äiti herää tässäkin perheessä yökitinöihin ja jopa peiton kahahduksiin, kun isä vieressä jatkaa kuorsaustaan ja ihmettelee aamulla, miksi kylkeen sattuu. (KP 2000/3.)

Tästä aineisto-otteesta nousee esiin myös tasa-arvoon ja työnjakoon liittyviä näkemyksiä. Toisaalta äiti kannattaa tasapuolista ja sukupuolineutraalia työnjakoa, mutta toisaalta myöntyy lapsen vaatimukseen siitä, että toisinaan lapsi vaatii juuri äidin läsnäoloa. Forsberg (2003, 7) kirjoittaa, että yhteiskunnassa tehdyt päätökset vaikuttavat perhei-

siin. Edellä mainitussa aineisto-otteessa tulee näkyviin se, että yhteiskunnan naisten töissä käyntiä ja tasa-arvoa kannattavaa politiikkaa on saanut vastakaikua tästä perheestä. Tämä on havainnollinen esimerkki siitä, miten yhteiskunnan tekemät päätökset vaikuttavat perheiden valintoihin ja arvoihin. Toisaalta perheen äiti pitää tärkeänä myös lapsen ”mielipidettä” ja on valmis imettämään lasta sekä antamaan syyliään lapselle, vaikka se tarkoittaisikin sitä, ettei työnjako lapsen hoidosta mene puolison kanssa tasan. Tämän voi tulkita Bergin (2008) ja Vuoren (2003) näkemyksen mukaisesti niin, että äiti jakaa kulttuurisen ihanteen äidin ja lapsen emotionaalisesta kiintymyssuhteesta.

Toinen äiti kirjoittaa siitä, miten nainen muuntuu äidiksi, joka äitiyden lisäksi kuitenkin kaipaa ja halajaa itsenäisen naisen roolia ja elämää. Tässä kirjoituksessa tulee hyvin näkyviin se, että äitiys on vain osa naisen elämää. Äitiys kuitenkin hallitsee naiseutta lapsen pikkulapsivaiheessa ja kaventaa naiseuden muita osa-alueita, jotta äitiydelle olisi tilaa ja aikaa.

Olen miettinyt viime ajat paljon näkymätöntä: sitä elämää, jota nainen äitinä pienen lapsensa kanssa elää, sitä elämää, johon me yhdessä uppoamme ja johon naisen on upottava kun hänen muuttumisensa äidiksi alkaa. ... Olen jo hiukan nostanut päätäni ylös siitä vedenalaisesta maailmasta, johon olemme sukeltaneet kesäksi, syksyksi, talveksi, kevääksi, kesäksi, syksyksi ... Olen haukannut happea ja tuntenut häilyvän aavistuksen itsenäisen naisen elämän paluusta. ...Sternin käsite "motherhood mindset", sananmukaisesti suomennettuna "äitiysmielentila", kuvaa tapahtunutta järjestystä, uppoamista, hämärtymistä, sukellusta, tuota matkaa, joka muokkaa naisesta lopullisesti toisen hänen saadessaan uuden elämän mysteerin kannettavakseen. ... kaikki ei siis olekaan vain sitä mil-tä se näyttää! Äitiys on muutakin kuin näennäinen tyyneys naisten kasvoilla heidän lykkiessään vaunuja. Vaunut, vaipat, myssyt, tossut, pullot, soseet - ne kätkevätkin taakseen toisen valtakunnan, joka on jotain muuta kuin tasaisen tappavaa rutiinia, jonka taatusti ei tarvitse nauttia yhteiskunnan taholta arvostusta, koska siinä ei edes tapahdu mitään.

Stern kertoo ymmärtäen äitien sisäisestä valtakunnasta. Juuri siellä tehdään kaikkein kovin ja raskain työ näkymättömissä. Äitiysmielentila on raskasta psyykkistä työskentelyä vaativan prosessin lopputulos. Prosessin nainen käy läpi "siinä sivussa", kenties hyvinkin uupuneena odotuksen ja syntymän aikana sekä hoivatessaan pienokaistaan. ... Stern kirjoittaa: äitiysmielentila ei katoa koskaan. Vahvimmillaan se on luonnollisesti pikkuvauva-aikana, myöhemmin ikään kuin säilössä kaiken varalta, valmiina otettavaksi käyttöön heti kun tarve niin vaatii... (KP 2000/5.)

Tässä aineisto-otteessa äiti kuvaa sitä suurta muutosta, jonka hän on kokenut naisesta äidiksi muuntumisessa ja toisaalta, miten hän on äitinä kasvanut ja kehittynyt lapsen ikätason mukaan. Äiti kuvaa äidiksi muuntumista henkiinjäämistäisteluna, jossa välillä on vähällä upota, mutta aina toisinaan pää nousee vedenpinnan yläpuolelle niin, että on mahdollisuus hengittää. Tulkitsen upoksissa oloajat vaikeuksina ja haasteina ja pään pinnalle saanti jaksot onnellisuuden ja tasaisen arjen hetkinä, jolloin äiti on riittävän levännyt ja voi hyvin. Äiti hakee hyväksyntää näille omille ristiriitaisille tunteilleen ja käytökselleen, jota ei ehkä ole aiemmin itsessään naisena tunnistanut, eli sille reaktiolle, kun vain yhdellä asialla on merkitystä itseä enemmän, eli lapsella ja hänen hyvinvoinnillaan. Äiti kertoo löytäneensä kirjallisuudesta Tohtori Sterniltä tukea ja ymmärrystä, jolloin äiti voi myös itse hyväksyä tunteensa ja toimintana osana hyväksytyä äitiyttä ja omaa identiteettiä. Näiden kahden edellä mainitun artikkelin äidit siis vahvistavat Vuoren (2003) ja Bergin (2008) mainitsemaa näkemystä, että kiintymyssuhde teoria on vahvasti juurtunut Suomessa äitien ajatuksiin ja ohjaa sitä, mitä äidit hyvästä vanhemmuudesta ajattelevat.

Vuosikerran 2000 artikkeleissa viitattiin äidin yksinäisyyteen. Usein yksinäisyydellä tarkoitetaan sitä, että ei ole aikuiskontakteja, ei siis olla yksin vaan ollaan lapsen/lasten kanssa, mutta koetaan emotionaalista yksinäisyyttä ja kaivataan aikuisseuraa. Edellä olevassa aineisto-otteessa yksinäisyys kuvautuu niin, että äiti *unohtaa* muut ihmissuhteet ja laittaa lapsen tarpeet etusijalle. Tavallaan valinta on vapaaehtoinen, mutta voidaan myös ajatella, että se on kulttuurinen ihanne, että naiselle riittää äiteys, ja muiden

naisuuden roolien esiin tuonti ei kuulu hyvän äidin piirteisiin. Artikkeleissa yksinäisyyttä kuvattiin myös niin, että *oli vaan kotona* (KP 2000/1). Tällä äidillä ystävät ja tuttavat asuivat kaukana, yksinäisyys oli enemmänkin tilanteesta johtuvaa kuin äidin oma valinta. Yksinäisyyden kokemuksen kautta kuvautuu se, että äitiys yksin ei täytä kaikkia naiseuden tarpeita, joista esimerkiksi Nousiainen (2004) ja Berg (2008) puhuvat. Jokinen (1996) liitti omassa tutkimuksessaan yksinäisyyden ja väsymyksen tunteet toisiinsa kietoutuviksi niin, että äidit, jotka kokivat itsensä väsyneiksi, olivat usein myös yksinäisiä.

Artikkeleissa oli myös suoraa kerrontaa siitä, että äiti oli huomannut muuttuneensa ihmisenä sellaiseen suuntaan, josta hän ei pidä. Hän kokee muutoksen näkyvän juurikin äitiydessä, vaikka hän kuvaa, että negatiiviseen muutokseen on ollut vaikuttamassa omakotitalon rakennusvaiheen tuoma väsymys ja stressi, ei niinkään äitiys. Äiti kertoo tässä korottavansa äänensä lapsille. Hän hämmästyttää itsekin omaa toimintaansa.

“Näiden rakentamisvuosien aikana äityteni on muuttunut. Varsinkin toissa kesänä tunsin uupumusta, joka heijastui käyttäytymisessäni lapsia kohtaan. Sellainen huipputunne, jonka avulla vielä jaksoi hoitaa monet asiat leikinomaisesti ja melkoisella kärsivällisyydellä, ikään kuin väheni. Huomasin itsekin, etten enää ollut se kohtuullisen kärsivällinen äiti, vaan muuttumassa mielestäni ei-toivottuun suuntaan. Korotin ääneni ensimmäistä kertaa niin, että hämmästyin itsekin, ja valitettavasti se ei jäänyt viimeiseksi kerraksi.” (KP 2000/11.)

Edellä olevalla kirjoittajalla on neljä lasta, vanhin lapsista on teini ja nuorin lapsi on artikkelin kirjoitushetkellä noin vuoden. Saattaa siis olla, että rakennusprojektin lisäksi iän karttuminen niin lapsilla kuin äidillä itsellään, sekä lasten välinen ikäero ja lasten lukumäärä vaikuttavat myös jaksamiseen ja äidin käytökseen. Tämä aineisto-ote tuo näkyviin Bergin (2008, 15) esille tuoman asian, miten aikakauslehdien kautta voidaan muokata äitiyden kulttuurisia ihanteita.

Vaikka vuoden 2018 artikkeleissa ei puhuttu suoraan muuntumisesta naisesta äidiksi, äidit tunnistivat muuttuneensa ihmisinä äitiyden johdosta. Äitiys muutti esimerkiksi elämäntapaa, toi luovuutta, vahvuutta ja varmuutta sekä itsensä hyväksymistä. Äitiyden kautta artikkelien äidit kokivat itsensä ja elämänsä muuttuneen parempaan suuntaan. Joillekin äitiys on antanut mahdollisuuden muutoksen, toisille äitiys on ollut muutokseen vaikuttanut asia, joka on pakottanut tarkastelemaan itseään ja minuutta uudella tavalla. Artikkeleissa kuvataan myös sitä, miten sairaudesta toipuminen on osaltaan kasvamista ja muuttumista ihmisenä sekä äitinä.

Lumilautailu oli ollut osa elämäni 16-vuotiaasta. Lapsen myötä se aika jäi taakse, ja oli outoa vain kulkea kodin ja kaupan väliä. Omat ja appivanhempani autoivat minua vauvan kanssa. Mutta olihan se rankkaa. ... Äitiys on luonnollinen kohta kääntyä sisäänpäin. Kohdallani tapahtui näin. Pohdin paljon läsnäoloa: kuinka olen läsnä lapsilleni?... (KP 2018,1)

Äitiys muutti elämäni. Minusta tuli laulaja ja lauluntekijä. Kun synnytin lapsen, jokin pato murtui sisälläni. ... Lapsen myötä kasvoinkin aikuiseksi. Minulla oli vastuu toisesta ihmisestä. Minulle tuli myös tarve purkaa äitiyden mukanaan tuomia tunteita lauluiksi. ... Laulujen myötä aloin kasvaa vahvemmaksi ja viisaammaksi ihmiseksi ja paremmaksi äidiksi. ... Olen käsittämättömän kiitollinen pojalleni: hän antoi elämäni aivan uuden suunnan ja tarkoituksen. Hänen myötäni minusta tuli minä. (KP 2018,1)

...elämästä katosi ilo esikoisen syntymän jälkeen. Synnytyksen jälkeinen masennus aiheutti jopa itsetuhoisia ajatuksia, ja siitä toipuminen vaati kolmen vuoden terapian. ... Terapeutin avulla, 28-vuotiaana, aloin opetella tunnistamaan tunteitani. Harjoittelin rajojen vetämistä; mitä minulle saa sanoa tai tehdä ja mitä ei. Opettelin arvostamaan itseäni ja pitämään itsestäni huolta. ... Oiva syntyi joulukuussa 2016. Tällä kertaa en lamaantunut synnytyskipun edessä, vaan ajattelin sitä hyvänä kipuna, joka edistää synnytystä. ... Masennukseni ei ole uusiutunut. Tiedän, että etenkin riittämättömyyden tunteen kanssa tulen kamppaile-

maan todennäköisesti lopun ikääni. En ole täydellinen äiti, enkä tule koskaan olemaan. (KP 2018, 6)

Äitiys on siis tuonut joillekin äideille kokonaisvaltaisen elämänmuutoksen, mikä on vaikuttanut myös identiteettiin, kuten äidille, joka urheili vielä raskaana ollessaankin ja matkusti ympäri maailmaa, mutta synnytyksen jälkeen oli kotona yksioössä vauvan kanssa, kun mies matkusti työn takia. Tämä äiti luopui urheilijan roolista ja sai äitiyden roolin tilalle. Jotkin roolit siis sulkeutuvat äitiyden roolin avautuessa. Toinen äiti kertoo saaneensa luovuuden takaisin lapsen synnyttyä. Hän kokee kasvaneensa lapsen saannin myötä aikuiseksi ja löytäneensä itsestään myös laulajan ja lauluntekijän identiteetin. Tämä äiti sai uuden roolin äitiyden kautta, äitiys siis lisäsi hänen mahdollisuuksiaan ottaa muitakin uusia rooleja elämäänsä kuin äitiys. Äitiys voi myös viedä ilon elämästä, näin kävi äidille, joka sairastui synnytyksen jälkeiseen masennukseen. Hän on voimaantunut terapian avulla ja kertoo kasvaneensa ihmisenä. Artikkeleissa äidit kertovat pehmentyneensä ja joutuneensa päästämään irti itsekkyydestä. Muutos tuntuu äideistä siis toisaalta pakon sanelemalta, koska on muuttunut pakon edessä. Tämä muutos kuvataan kuitenkin positiivisena, sillä äidit, eivät enää kaipaa aikaa ennen äitiyttä. He ovat siis hyväksyneet elämäntilanteen muutoksen ja muuttuneet ihmisenä mielestään parempaan suuntaan. Artikkeleissa kuvattiin jonkin verran myös äitien negatiivisia tunteita. Negatiiviset tunteet äitiydessä kuvattiin yhdessä kirjoituksissa hyvin suoraan,

En pystynyt iloitsemaan vauvasta. ... Kerran ajaessani Ranualta Rovaniemelle päähäni pulpahti ajatus, että ohjaisin auton päin vastaantulevaa rekkaa. Kyydissä olivat mieheni ja yksivuotias poikamme Aale. ... (KP 2018, 6)

Toisissa kirjoituksissa negatiivisuus näkyy hienovaraisemmin esimerkiksi niin, ettei ole äitinä täydellinen vaan tekee virheitä tai on vanhempana kärsimätön lapsen kehityksen suhteen eikä pysty hyväksymään esimerkiksi lapsen sairautta täysin vaan toivoisi, että lapsi kehittyisi normaalisti ja olisi niin kuin muutkin lapset. Lapsen sairautteen liittyä aina myös huolta lapsen terveydestä ja tulevaisuudesta, joten terveen ja *normaalisti* ke-

hittävän lapsen toivominen on täysin ymmärrettävää. Ymmärrettävää on myös se, että tämän kaltaisista asioista toisten ihmisten on vaikea puhua ja kertoa.

... Vanhempana yritän pysyä rauhallisena, mutta aina se ei onnistu. En ole täydellinen, vaan teen virheitä, mutta niistä oppii. ... (KP 2018, 5)

Leikkauksen jälkeen olin masentunut. Syksyn pimeys ja ankeus ahdistivat. Herätessäni yöllä syöttämään Samuelia katselin hänen päätään ja pidättelin kyynelaita. ... (KP 2018, 7)

Minka sen sijaan ei suostunut nousemaan ylös. Hän meni eteenpäin polvillaan. Kävimme joka viikko fysioterapiassa, ja usein minua turhautti, kun viikon aikana ei ollut tapahtunut mitään edistystä. ... (KP 2018, 10)

Äitiys ei ole staattista niin, että sen kokisi aina samalla tavalla. Kuten Berg (2008) ja Vuori (2003) ovat kuvailleet: äitiys rakentuu ajassa ja paikassa. Ajan mukaan äidin ikä muuttuu, lasten ikä muuttuu, ehkä myös lasten lukumäärä muuttuu. Tällöin on luonnollista, että myös äitiys ja äitiyden kokemus muuttuu. Muutama kirjoittaja kuvaili tätä asiaa niin, että on esimerkiksi nyt enemmän huolissaan lapsistaan kuin nuorempana. Tai, että alkuun äitiys tuntui raskaalta tai ahdistavalta, mutta nyt tuntuu jo helpommalta. Äidit siis kuvaavat äitiyttään nykytilanteessa hyvänä asiana, mutta kokevat sen olleen menneisyydessä raskasta. Tämä vahvistaa Mustomäsen ja Siston (2019) käsitystä siitä, että äitiyden raskaista puolista on hyväksyttävää puhua silloin, jos äitiys jossain vaiheessa tuo äidille enemmän iloa kuin murhetta. Äitiyden tulee siis lopulta tuoda äidille iloa ja nautintoa. Tämä voi tuottaa syyllisyyttä äideille, jotka eivät ole vielä nauttineet äitiydestään. (Mustosmäki ja Sisto 2019.) Toisaalta, tämä voi tuoda myös lohtua, että koska nämä artikkelien kirjoittajatkin ovat selvinneet vaikeista hetkistä ja tuntevat nyt iloa äitiydestään niin ehkä lukijallakin on mahdollisuus samaan.

5.3 ÄIDIN VERKOSTOT

Äitiys on raskasta sekä fyysisesti että henkisesti, ja siksi äitiydestä suoriutumiseen tarvitaan fyysisiä ja henkisiä tukiverkostoja. Artikkeleissa nostetaan esiin tukiverkostat, niiden merkitys sekä myös tukiverkostatjen puute. Muutamassa artikkelissa kerrottiin tukiverkostatn puuttumisen vaikuttaneen jaksamiseen negatiivisesti, Monessa artikkelissa sen sijaan todettiin, että perhe sai apua äidin vanhemmilta ja tutuilta. Äidit kertoivat, että lasten syntymän jälkeen läheisten roolin tärkeys alkoi näkyä konkreettisesti arjessa, varsinkin jos ja kun välimatka oli pitkä eikä konkreettista apua saanut. Tällöin esimerkiksi samassa elämäntilanteessa olevan ystävättären kanssa kirjoittelu oli terapeutin tuki. Artikkeleissa kerrotaan siitä, että tietoa ja tukea lapsen hoitoon on etsitty kirjoista ja lehdistä. Isän roolista kirjoitettiin siitä näkökulmasta, että isä pystyi pitämään isyyshoman, että isä oli apuna synnytyksessä ja yösyötöissä. Äiti ja lapsi koetaan siis yksikönä, jossa isä on mukana apulaisen roolissa. Äiti, joka on yksinhuoltaja kirjoittaa suoraan, että tukiverkostatn apu on ollut korvaamatonta.

...jossa meillä ei juuri ollut tuttavvia, alkoi kaukana asuvien läheisten rooli tuntua entistä tärkeämmältä... henkireiäkseni muodostui faksien lähettely ystävättäreleni... Kirjoittelusta tuli suurenmoista terapiaa... (KP 2000/1.)

Toki olen siinä ohessa lukenut lastenhoitoon liittyviä artikkeleita tai kirjoja joko saadakseni tukea omille käsityksilleni tai konkreettista tietoa lapsen kehitysvaiheista. (KP 2000/9.)

Olin hyvilläni siitä, että mieheni pystyi pitämään isyyshomaa kuopuksemme synnytyessä... (KP 2000/11.)

Artikkeleissa äidit kuvasivat tavalla tai toisella sitä, miten on selviytynyt äitinä. Jokainen äiti on löytänyt sellaisen tuen, joka on sopinut hänen elämäntilanteeseensa ja joka on ollut mahdollinen hän henkilökohtaisessa tilanteessaan. Yhdenlainen tuki ei siis ole

ollut mahdollinen tai tarpeen kaikille äideille, mutta jokainen on löytänyt henkilökohtaisen tavan saada hyväksyntää ja tukea äitiydessään.

Tukiverkoston merkitys nousi vuosikertaa 2000 vahvemmin esiin vuoden 2018 artikkeleissa. Jokaisessa kirjoituksessa tukiverkosto mainittiin jollakin tasolla. Tässä mies, lapsen isä lasketaan äidin tukiverkostoon, eli jotkut äidit nostivat miehensä/lapsen/lasten isän siksi tueksi, jonka avulla on vaikeuksista selvinnyt. Toisille tukiverkosto tarkoitti omia tai kumppanin sukulaisia tai ystäviä ja toisille terveyden- ja sosiaalihuollon palveluita tai vertaistukea. Kaikissa kirjoituksissa tukiverkostoon viitattiin positiivisessa mielessä. Tukiverkoston katsottiin olevan se apu, jota ilman ei olisi pärjätty.

Kun pääsimme kotiin, minun ei tarvinnut ensimmäiseen pariin kuukauteen olla yksin. Joko Riitta, äitini, ystäväni tai vauvan isä oli koko ajan luonani auttamassa. Sain toipua rauhassa. ... Välillä kaupungin perhetyöntekijät ovat käyneet hoitamassa Nella, ja olen päässyt hoitamaan asioita. (KP 2018, 3)

Keväällä juttelin ystäväni kanssa, jotka puhuivat avoimesti henkisestä hyvinvoinnista. Heille uskalsin avautua, ja he käskivät hakea apua. ... Menin opiskelupaikkani psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle. Hänelle ei jäänyt epäselväksi, olinko avun tarpeessa vai en. Purskahdin itkuun sillä hetkellä, kun istahdin hänen eteensä. (KP 2018, 6)

Onneksi sain Facebookin kampurajalkaryhmästä vertaistukea... (KP 2018,10)

Tämän tutkimuksen vuosikerran 2018 artikkeleissa tukiverkosto näkyy siis vielä monipuolisempana kuin vuoden 2000 aineistossa. Vuoden 2018 artikkeleista tekee mielenkiintoisen se, että vain yhdessä artikkelissa mainitaan sosiaalihuollon palvelut eli perhetyö. Onko siis niin, että kirjoittajat eivät ole saaneet, tarvinneet tai halunneet sosiaalipalvelujen apua, vai eivätkö he ole niistä halunneet kirjoittaa.

Äidit tuovat artikkeleissa esille myös sitä, mikä heitä auttoi. Kaikki äidit kertoivat saaneensa apua, kun uskalsivat puhua omista vaikeista tunteistaan ja tilanteesta ja kun he tulivat kohdatuksi ja saivat positiivista palautetta sekä hyväksyntää. Avun vastaanottamisesta tehtiin näissä artikkeleissa hyväksytyä, vaikka äidit kertoivatkin, että avun vastaanottaminen oli tuntunut alkuun vaikealta. Synnytyksen jälkeiseen masennukseen sairastunut äiti esimerkiksi kertoi, että neuvolassa työntekijöiden vaihtuvuus vaikutti siihen, ettei hän neuvolassa pystynyt puhumaan vaikeista asioista. Tämä äiti kertoo, että kun hänelle tehtiin rutiininomaisesti masennustesti, hän huomasi testiä täyttäessään, että olisi voinut huonona päivänä vastata ihan eri tavalla. Hänen taustansa oli hyvä, hän oli naimisissa, raskaus oli toivottu, hän opiskeli opettajaksi jne. Nämä asiat saattavat vaikuttaa myös siihen, miten hänet on kohdattu neuvolassa. Jos työntekijä kohtaa asiakkaan ajatuksella, että sinullahan on kaikki hyvin, nousee asiakkaan kynnykselle kertoa hankalista asioista, koska asiakkaalta vaatii rohkeutta rikkoa sitä roolia, jonka työntekijä hänelle tarjoaa (Berg 2008). Nousiaisen (2004) mukaan äidit tarvitsevat ymmärtävää ja tasavertaista vuorovaikutusta, jotta kokevat itsensä kohdatuksi. Tätä ymmärtävää kohtaamista äidit kertovat saaneensa tukiverkostoltaan kuten puolisoilta, ystäviltä ja sukulaisilta, tai vaikka vertaisryhmästä.

5.4 MUUTOS ÄIDIN ÄÄNESTÄ ÄITIYDEN ASKELEISIIN

Vuoden 2000 artikkelien otsikko *Äidin ääni* luo sellaisen mielikuvan, että äiti antoi äänensä kuulua, mutta oli muutoin enemmänkin passiivisessa roolissa. Vuoden 2018 artikkelit ovat otsikon *Äitiyden askeleet* alla, eli näkökulma on otsikkotasolla siirtynyt aktiivisempaan suuntaan ja mukaan on tullut tekeminen. Sisältö on artikkeleissa muuttunut niin, että vuoden 2000 kirjoituksissa keskitytään johonkin yhteen kokonaisuuteen kuten vaikka lapsen allergiaan, kun taas vuoden 2018 kirjoituksissa sanoin ja kuvin kerrotaan perheestä laajemmin ja pidempiaikaista tarinaa, esim. miten äiti on tavannut puolisonsa, mikä vaikutti lapsen saannin ajankohtaan, miten arki nyt sujuu jne.

Vuosikerrassa 2018 kirjoitusten aiheet ovat henkilökohtaisia ja avoimia. Äidit ovat uskaltaneet tuoda vaikeitakin asioita esille. Vuosikerran artikkelissa esimerkiksi käsitellään eri-ikäisten äitien äitiyttä, tilannetta, jossa elämään on sisältynyt avioero, lapsen isän kuolema sekä uusperheen elämä. Lisäksi artikkeleissa kerrotaan, miten nainen oli ajatellut joutuvansa elämään lapsettomana, mutta tulikin yllättäen raskaaksi ja miltä lapsen sairastuminen tuntuu ja miten se vaikuttaa perheen arkeen. Monissa kirjoituksissa oli mainintoja myös äitiyden voimaannuttavasta vaikutuksesta sekä äitiyden haasteita. Kaikissa kirjoituksissa pohjavireenä oli se, että äidit nauttivat äitiydestään ja ovat ylpeitä itsestään ja lapsistaan. Useassa vuosikerran 2018 artikkelista äiti kertoo saaneensa ulkopuolista apua itselleen sosiaali- ja terveystalvuluista. Äidit kertoivat saaneensa apua synnytyksen jälkeiseen masennukseen, ahdistus/masennusoireisiin, keskustelutalvua lapsen sairauteen ja synnytykseen liittyen sekä terapiaa omana itsenä kasvamiseen sekä traumasta johtuen. Eräs äiti kertoi saaneensa lastenhoitoapua kaupungin perhetyöstä. Näissä artikkeleissa vahvistettiin Mustosmäen ja Siston (2019) havaintoa, että äitiyden haastavista aiheista voi puhua, jos äitiys tuntuu lopulta kuitenkin palkitsevalta (Mustosmäki ja Sisto 2019).

Näiden vuosien aikana lehti on muuttanut artikkelin fokusta visuaalisempaan suuntaan. Kuvien merkitys on korostunut. Se, että vuoden 2018 artikkelit ovat toimittajan kirjoittamia selittää osaltaan artikkelien kirjoitustyylin muuttumisen. Toimittajan käyttäminen artikkelien kirjoittajana mahdollistaa sen, että äitien kyvyllä ja mahdollisuudella itse tuottaa tekstiä ei ole merkittävää roolia. Kiireisessä tai haastavassa elämäntilanteessa on ehkä myös helpompi löytää yhteinen aika haastatteluun kuin, jos äiti itse yksin pohtisi, mitä kirjoittaisi, ja sen jälkeen kirjoittaa tekstin ja lähettäisi se lehteen. Lehdellä on suurempi rooli vuosikerran 2018 artikkeleissa, koska toimittaja on voinut rajata ja suunnata kirjoitusta haluamaansa suuntaan. Hän on voinut painottaa tiettyjä asioita ja jättää toisia asioita vähemmälle huomiolle.

Kummankin vuosikerran artikkeleissa näyttöytyy voimakkaasti äitiyden voimaannuttava vaikutus naiseudelle, sekä elämän tarkoituksen löytyminen äitiyden kautta. Äitiyden onnen kuvaukset olivat kummassakin vuosikerrassa hyvin samankaltaiset: Lapsi toi

äideille onnea. Erityisesti 2018 vuosikerrassa korostettiin äidin tukiverkoston merkitystä arkea helpottavana ja tukevana voimavarana. Tukiverkoston merkitys oli nähtävissä jo vuoden 2000 kirjoituksissa, mutta 2018 vuosikerrassa tukiverkosto näyttäytyi laajempaan ja monimuotoisempaan.

Suurin ero vuosikertojen välillä näkyi siinä, että vuosikerrassa 2000 vain yhdessä artikkelissa puhuttiin nuhakuumetta vakavammasta sairauteen rinnastettavissa olevasta asiasta eli allergiasta, mutta muutoin ei lasten tai äitien sairauksia käsitelty. Vuosikerrassa 2018 sitä vastoin useampi artikkeli käsittelee lapsen tai äidin sairautta ja sitä, miten sairaus on vaikuttanut arkeen. Vuosikerrassa 2018 mainittiin sairauksien yhteydessä myös apu, jota äiti oli tilanteeseensa saanut. Tässä kohdin kuitenkin mainittiin lähinnä terveydenhuollon palveluja kuten laitoshoidtoa, terapiaa ja psykologin tapaamisia. Vain yksi äideistä mainitsi sosiaalialan palvelun eli perhetyön.

Vuoden 2000 artikkelien kirjoittajista olisi minun arvioni mukaan ainakin kolmelle voitu neuvolasta tarjota sosiaalihuoltolain mukaisia sosiaalipalveluja tukemaan äitiyttä tilanteessa, jossa äiti pohtii itseään äitinä, lapsen hyvinvointia ja elämästä selviytymistä. Tuolloin ei kuitenkaan nykyinen sosiaalihuoltolaki ollut vielä voimassa. Voi olla, että nämä äidit eivät ole myöskään tarvinneet mitään palveluja, tai ovat joitakin palveluja saaneet, tai heille on jotain tarjottu, mutta he eivät ole niitä katsoneet tarvitsevana. Joka tapauksessa äidit eivät ole palveluista mitään kirjoittaneet. Näissä kirjoituksissa ei siis rakenneta sellaista äitiyttä, että on hyväksyttävää hakea apua ja ottaa apua vastaan ja että avun vastaanottaminen ei tee äidistä huonoa äitiä. Näissä kirjoituksissa sitä vastoin rakennettiin äitiyttä, joka kohtaa haasteita eikä äitiys aina tunnu vain hyvältä, mutta äiti kuitenkin jaksaa ja pärjää itse ja vastoinkäymisestä huolimatta kuitenkin nauttii äitiydestään. Juuri näissä kolmessa artikkelissa ei myöskään viitattu tukiverkoston, muuta kuin sen puuttumisena. Monissa muissa 2000 vuosikerran kirjoituksissa tukiverkoston viitattiin, tärkeänä voimavarana äidille. Tukiverkoston apua, jolla ei tässä vuosikerrassa viitattu ammattiapuun, pidettiin hyväksyttävänä avun muotona äidille.

Vuosikerran 2018 kirjoituksissa rakennettiin erilaista äitiyttä. Näissä artikkeleissa äitiys näyttäytyy hauraana. Äidit ovat sairastuneet äiteinä. He ovat sairastuneet äitiyden tuoman uuden tilanteen johdosta, tai siitä huolimatta. He ovat joutuneet äitiyden takia kohtaamaan surua ja epävarmuutta oman ja lapsen sairastumisen tai kehitysviiveen takia. Näissä artikkeleissa äidit rohkaisevat omalla esimerkillään muita äitejä ottamaan apua vastaan ja puhumaan haasteista ja ongelmista, joita äidit kohtaavat. Äidit näyttäytyvät paitsi hoivaajina myös hoivaa saavina. Artikkelit kertovat, että epävarmuutta surua ja vaikeuksia ei tarvitse hävetä. Nämä artikkelit rakentavat siis sen kaltaista äitiyttä, että voi olla hyvä äiti, vaikka tarvitseekin apua, ja että yksin ei tarvitse pärjätä. Kaikissa tämän vuosikerran artikkeleissa myös nostettiin esiin tukiverkoston merkitys äidin jaksamiselle ja äitiydestä selviämiseksi. Tukiverkosto kuvattiin erittäin tärkeänä asiana. Kun vuoden 2000 artikkeleissa uskallettiin vain jonkin verran puhua vaikeista asioista, niin vuoden 2018 artikkeleissa uskallettiin puhua vaikeista asioista syvällisemmin ja suorasti sekä myös niistä palveluista, joita tällaisiin tilanteisiin on tarjolla.

Näiden aineistojen tarkastelun valossa näyttää siis siltä, että kahdeksassatoista vuodessa Kaksplus -lehden kuvaus äitiydestä ja äideistä on tullut sallivammaksi. Näissä artikkeleissa rakennetun äitiyden ihanne on muuttunut suuntaan, joka useimpien äitien on mahdollista saavuttaa. Äitiys ei näy suorittamisena vaan elämän asenteena, josta äidit nauttivat, vaikka äitiys välillä on myös vaikeaa. Sosiaalinen media, joka on kehittynyt näiden kahdeksantoista vuoden aikana valtavasti, saattaa olla yksi vaikutin siihen, että julkisuudessa uskalletaan ja sallitaan myös vaikeuksista puhuminen. Kaikenlaiset ihmiset jakavat tuntojaan monissa eri sosiaalisen median kanavissa. Perhesosiaalityön näkökulmasta äitiys on rakentunut näissä artikkeleissa sellaiseen suuntaan, että hyvään äitiyteen kuuluu tarvittaessa myös avun hakeminen ja sen vastaanottaminen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 ÄITIYDEN KULTTUURISET ODOTUKSET

Tämän tutkimuksen avulla haluttiin tarkastella äitiyttä. Äitiys on ajankohtainen ja tärkeä teema myös sosiaalityössä, sillä suurin osa työskentelystä tehdään äitien kanssa. Äitiys on lisäksi ajankohtainen Suomessa käydyn syntyvyyskeskustelun kautta. Kelan tilastojen mukaan äidit ovat edelleen pääsääntöisesti niitä, jotka huolehtivat lapsista. Tutkimuksen aineistoksi valikoitui aikakausilehti, koska aikakausilehti kirjoittaa ajassa tapahtuvista ilmiöistä. Tämä aineisto mahdollistaa siis myös menneisyyden tarkastelun ja sen vertailun nykypäivään.

Tutkimuksen kautta tarkasteltiin sitä, miltä äitiys näyttäytyy aikakausilehtien artikkeleissa vuosina 2000 ja 2018. Tutkimuksen avulla haluttiin vastausta myös siihen, onko näiden vuosien aikana tapahtunut muutosta äitiyden kuvaamisessa. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineistona oli Kaksplus lehden vuosikertojen 2000 ja 2018 artikkelit *Äidin ääni* ja *Äitiyden askeleet*. Aineisto koostui yhteensä 21 kpl:een A4 sivun mittaisesta artikkelista. Aineistoa analysoitiin sisällönanalyysin keinoin.

Tämän tutkimuksen teoriaosuudessa kuvattiin äitiyden rakentumista Suomessa historiallisen kehityksen kautta, sekä määriteltiin äitiyden ja perheen käsitteitä sekä kuvattiin äitiyden kulttuurisia odotuksia. Äitiys rakentuu ajassa ja paikassa, jolloin aika ja paikka muovaavat sitä, mikä koetaan hyväksytyksi äitiydeksi ja mitä hyvään äitiyteen ei katsota kuuluvan. Äitiys on siis muutoksessa olevaa ja sille annetut merkitykset heijastelevat yhteiskunnan arvoja ja tilaa ja äitiyden tämän hetkiseen määrittelyyn vaikuttaa menneisyys ja nykyisyys. Myös tämän tutkimuksen aineistossa tuli näkyväksi se, että äitiys rakentuu ajassa ja paikassa.

Bergin (2008) ja Vuoren (2003) mukaan Suomessa jaetaan yleisesti Winnicottin malli *riittävän hyvästä äitiydestä* sekä ajatukset Bowlbyn *kiintymyssuhdeteoriasta*. Tämän

tutkimuksen artikkelien äidit pohtivatkin omaa äitiyttään lapsen ja itsensä vuorovaikutuksen sekä lapsen tarpeiden täyttymisen kautta. Tällöin voidaan ajatella, että äidit tiedostaen tai tietämättään arvioivat omaa äitiyttään edellä mainittujen teorioiden valossa ja vahvistivat näin äitiyden kulttuurista ihannetta Bergin (2008) ja Vuoren (2003) havaintoa vahvistaen. Myös Mustosmäen ja Siston (2019) tulokset siitä, että äitiyden kielteisistä ja raskaista kokemuksista on hyväksyttävää puhua vain silloin, jos äitiyden hyvät puolet lopulta voittavat äitiyden haasteet, saivat vahvistusta tämän tutkimuksen aineistosta. Sillä kaikki artikkelien äidit olivat vaikeuksista huolimatta tyytyväisiä siihen, että olivat äitejä.

Molemmissa vuosikerroissa on useampia artikkeleita, joissa kirjoitukset rakentavat äitiyttä voimaannuttavana ja iloisena asiana. Onnea ja iloa koettiin jo pelkästään äitiydestä. Onnea toivat myös yhteisen ajan viettäminen lapsen kanssa sekä arjen asioiden sujuminen. Tämä oli siis kulttuurisesti hyväksytyin äitiyden vahvistamista, sillä äitien katsotaan nauttivan äitiydestään. Myös äitiyteen liittyvät haasteet ja vaikeudet tulevat jokaisessa kirjoituksessa tavalla tai toisella esille. Eeva Jokisen (1996) tavoin näen, että äitiyden tuoma onni tulee eri äideille hyvin samankaltaisista arkisista asioista. Haastavat ja raskaat tilanteet ovat enemmänkin perheen tilanteeseen ja äidin yksilöön liittyviä asioita. Tämä tuli esille niin, että mikäli perheessä oli sairautta, se vaikutti äidin jaksamiseen ja voimavaroihin. Toisaalta myös niissä perheissä, joissa sairautta ei ollut, koettiin haasteita. Silloin haasteiden syiden koettiin olevan toisenlaisia, esim. perhetilanteeseen ja parisuhteeseen liittyviä asioita. Eri äidit toivat esille samat asiat, äidistä riippuen, joko hyvänä tai huonona. Joku äiti koki pienellä ikäerolla olevat lapset hyvänä asiana, toinen äiti koki saman asian raskaana. Myös äidin oma näkökulma muuttui ajan saatossa. Imetyks saattoi ensin tuntua vaikealta ja sitten helpolta, tai jossain vaiheessa elämää lapset eivät tuntuneet tärkeältä mutta myöhemmin lapset olivat tärkeitä. Nämä asiat vahvistivat myös Bergin (2008) näkemystä siitä, että äidin oma kyky sopeutua uuteen rooliin äitinä vaikuttaa äidin kokemukseen äitiyden helppoudesta tai haastavuudesta.

Missään artikkelissa ei tuotu esille sitä, että äitiyden haasteet ja vaikeudet olisivat olleet niin suuria, että äitiys kaduttaisi. Mustosmäen ja Siston (2019) näkemyksen mukaan äi-

tiyden katumuksen tunteet rikkovat hyvän äitiyden kulttuurista ihannetta, nämä näkemykset näyttävät saavan vahvistusta tämän tutkimuksen aineistosta. Mustosmäen ja Siston (2019) mukaan vain silloin on hyväksyttävää puhua äitiyden haasteista, kun äitiys kuitenkin lopulta koetaan hyvänä ja voimaannuttavana asiana. Nousiaisen (2004) näkemys siitä, että äidit eivät näytä lainkaan kiukkua tai vihaa, tulee rikotuksi muuttamassa artikkelissa, joissa äidit kertovat negatiivisista ärtymyksen ja suuttumisen tunteistaan ja toiminnasta, kuten huutamisesta. Toisaalta valtaosassa artikkeleista rakentavat juuri sellaista äitiyttä, että äiti käyttäytyy aina oikein ja hyvin lapsiaan kohtaan, vaikka hän olisi itse väsynyt, yksinäinen tai sairas.

Bergin (2008) mukaan media rakentaa äitiyden kulttuurista ihannetta siihen suuntaan, että äitiys näyttäytyy enemmänkin suunnitelmallisena kuin suunnittelemattomana tapahtumana. Tämä tulkinta vahvistui myös tämän tutkimuksen aineiston valossa. Vain kaksi äitiä kertoi ensimmäisen lapsen olleen suunnittelematon. Monissa muissa kirjoituksissa äiti kertoi, että lasten hankinta oli tietoinen päätös. Lisäksi Bergin (2008) havainnot siitä, että lapset syntyvät usein toivottuina ja äitiys nähdään naisen korkeimpana tehtävänä, vahvistuivat näiden artikkelien valossa.

Tutkimuksen tuloksina voidaan nähdä se, että äitiys näyttää rakentuvan vuoden 2018 artikkeleissa sallivammaksi kuin vuoden 2000 kirjoituksissa. Äidin päätehtävät on nähty vuosikymmenten ajan hoivan ja huolenpidon antajana. Näin on edelleen. Vuoden 2000 artikkeleissa äidit näyttäytyivät pärjäävinä, hoivan ja huolenpidon antajina, vaikkakin äidit kertoivat myös haastavista asioista. Vuoden 2018 artikkeleissa äidin sallitaan hoivan ja huolenpidon antajan roolin lisäksi olevan myös heikko ja saavan itsekin hoivaa ja huolenpitoa. Näissäkin tilanteissa äitiys nähdään kuitenkin hyväksyttävänä ja arvokkaana asiana, eli äidin ei enää odoteta selviävän kaikesta itse ja yksin. Äitiyden ihanne on siis muuttunut sallivammaksi.

6.2 TUTKIMUKSEN TARKASTELU

Tutkimukseen otettujen artikkeleiden valossa äitiys näyttäytyy melko yksipuolisena. Yksipuolisuus näkyy paitsi äitiyden muodossa, myös äitien taustoissa. Näissä kaikissa artikkeleissa äitiys on biologista äitiyttä, jossa äidit ja lapset jakavat saman arjen. Tämä oli siltä osin hyvä asia, että tässä pro gradussa halutaankin tutkia juuri tämän kaltaista äitiyttä. Muutoksen ja hyväksytyn äitiyden rakentamisen näkökulmasta monenlainen muu äitiys jäi pimentoon tämän biologisen äitiyden taakse. Äitien taustat osoittautuivat varsinkin vuosikerrassa 2000 hyvin samankaltaisiksi. Lähes kaikki olivat parisuhteessa eläviä ja asuivat Etelä-Suomessa sekä olivat samantyyppisissä ammateissa. Vuosikerrassa 2018 äitien taustoissa vaihtelua oli enemmän. Vuosikerrassa 2018 myös aiheiden käsittely oli muuttunut. Tähän voivat vaikuttaa paitsi äitien taustojen monipuolistuminen myös se, että vuoden 2018 tekstien laatija oli toimittaja. Joka tapauksessa muutokseen on ollut vaikuttamassa myös aika. Tutkittujen artikkeleiden valossa äitiyden kulttuuriset ihanteet ovat tulleet sallivammaksi perinteisen äitiyden osalta. Siitä huolimatta tällä tutkimuksella ei pystytä osoittamaan sitä, että kaikenlaiseen äitiyteen suhtauduttaisiin nykyisin sallivammin kuin vuonna 2000.

Koska äitiyden koko kirjo on hyvin laaja, ei ollut tarkoituksenmukaista ottaa kaikkia äitiyden muotoja tämän pro gradun tarkastelun aiheeksi. Mikäli kummassakin vuosikerrassa olisi analysoitu kaikki lehtien artikkelit, olisi saatu luotettavampi kuva siitä, onko lehti kokonaisuudessaan muuttunut äiti -puheessa ja äitiyden rakentamisessa sallivampaan suuntaan, vai onko näin tapahtunut vain tämän yhden artikkelin kohdalla.

Tämän tutkimus on lopulta ollut myös puheenvuoro itselleni, jolla yritän ymmärtää ja selittää äitiyden merkitystä ajan virrassa. Mitä äitiys on ollut, mitä se on nyt ja mihin äitiys on menossa. Sosiaalityöntekijänä minun on tärkeä ymmärtää äitiyttä laajassa merkityksessä, jotta voin ja osaan kohdata äidit työssäni, paitsi äiteinä myös yksilöinä ja naisina sekä tukea heitä heidän tilanteestaan käsin ja päästä omia äitiyden kokemuksia yleisemmälle tasolle.

Tästä tutkimuksesta on ollut hyötyä minulle tutkijana. Tämän tutkimuksen avulla olen itse tutkijana syvemmin ymmärtänyt äitiyden kulttuuristen odotusten vaikutuksen sosiaalityöhön ja siihen, miten äitiyteen liitettävät ihanteet saattavat vaikuttaa työntekijöihin sekä äiteihin itseensä. Tätä kautta ne vaikuttavat tuen tarpeen arviointiin ja tuen vastaanottamiseen. Lisäksi pro gradu tutkielma on ennen kaikkea harjoitustyö, jonka tarkoituksena on osoittaa opiskelijan kykyä tieteellisen tutkimuksen tekemiseen (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 85).

Aineiston julkisen luonteen johdosta tutkimuksen aineisto on kaikkien saatavilla. Muun tiedeyhteisön on siis verrattain helppo tarkistaa, onko aineistoa analysoitu ja tulkittu huolellisesti ja riittävällä tarkkuudella. Myös tutkimuksen tuloksia ja johtopäätöksiä voi tarkastella suhteessa koko tutkimusaineistoon, tutkimuksen voi siis myös uusintaa. Tämä lisää tutkimuksen avoimuutta. Avoimuus ja rehellisyys on kaiken tieteen tekemisen peruslähtökohtia (Simonsuur-Sorsa 2002, 118).

Tutkimuksen validiteetillä tarkoitetaan sitä, onko tutkimuksessa tutkittu, mitä on ollut tarkoitus tutkia (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 136). Tällä tutkimuksella saatiin vastattua niihin kahteen tutkimuskysymykseen, jotka sille asetettiin. Tutkimuksen voidaan siis katsoa onnistuneen niiltä osin.

6.3 SOSIAALIPALVELUJEN MERKITYS ÄITIYDEN TUKEMISESSA

Sosiaalihuoltolakia uudistettiin 2014. Artikkelien analysoinnin perusteella vaikuttaa siltä, että sosiaalihuoltolain uudistuksella on ollut jonkinlaista vaikutusta yhteiskuntaan ja sitä kautta näiden artikkelien välityksellä heijastuviin asenteisiin. Asia tulee esiin esimerkiksi niin, että vuosikerrassa 2000 ei puhuta mistään sosiaali- ja terveysalan palveluista yhdessäkään artikkelissa, vaikka esimerkiksi vuoden 2000 artikkeleissa äidit puhuvat väsymisestään ja uuvuttavasta arjesta. Sitä vastoin vuoden 2018 artikkeleissa yli puolessa otetaan ammattilaisten tarjoamat palvelut esille, vaikka niitä ei kaikissa

artikkeleissa kuvata sen tarkemmin kuin, että todetaan, että äiti on käynyt tapaamassa psykologia tai terapeuttia.

Useammassa artikkelissa nostetaan esiin yksinäisyys sekä se, että muutos naisesta äidiksi on ollut yllättävää. Muutos ei aina ole myöskään ollut positiivinen. Muutos ja kasvu niin äitinä kuin ihmisenä on saattanut kestää pitkään, ja se on voinut olla kivuliasta. Yksi äiti mainitsee, että neuvolassa hän ei uskaltanut puhua omista negatiivisista tunteistaan lasta kohtaan, vaikka hänellä oli ollut myös itsetuhoisia ajatuksia. Äiti sanoo tämän johtuneen työntekijöiden vaihtuvuudesta ja siitä, ettei hän ollut saanut rakennettua sellaista luottamussuhdetta työntekijöihin, jossa hän olisi kokenut olevansa niin turvassa, että olisi uskaltanut puhua vaikeista tunteista. Jokinen (1996) toteaa väsyneiden äitien olevan usein myös yksinäisiä.

Äidit kertoivat, että he ovat saaneet terveydenhuollon puolelta tukea itselleen. Vuoden 2018 artikkelissa äiti kertoo, että terveyskeskuslääkäri oli hänen pelastajansa. Tässä minulle sosiaalialan työntekijänä nousee kysymys, miksi terveyskeskuslääkäri ei ohjannut äitiä sosiaalipalvelujen piiriin, vai ohjasiko, mutta äiti ei koe saaneensa sosiaalipalveluista tukea. Mielestäni näissä esimerkeissä tulee esiin tarve tiivistää terveydenhuollon ja sosiaalityön yhteistyötä. Sote-keskuksista on pyritty löytämään vastausta siihen, että perusterveydenhuollon ja sosiaalialan ihmiset tekisivät enemmän yhteistyötä. Yhteistyötä tulisi mielestäni kehittää paitsi terveydenhuollon kuten neuvoloiden myös, päiväkotien ja koulujen kanssa. Yhteistyö syvenisi esim. neuvolan kanssa silloin, jos sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja tapaisi jokaisen odottavan äidin/perheen muutamia kertoja neuvolan kautta, jolloin voitaisiin puhua lapsen vanhempien omasta lapsuudesta, sen hetkisestä elämäntilanteesta, asumiseen ja toimeentuloon liittyvistä asioista sekä äitiyteen ja vanhemmuuteen liittyvistä tunteista. Tämä normalisoisi sosiaalipalveluja nimenomaan palveluksi ja tueksi. Tällöin vanhempien olisi ehkä helpompi hakea sosiaalihuollosta apua myös elämänsä myöhemmissä vaiheissa. Tapaamisia voitaisiin myös jatkaa tarvittaessa, tällöin äitiä ja koko perhettä voitaisiin tukea uudessa elämäntilanteessa heti, eikä perheen tarvitse odottaa palvelujen piiriin pääsemistä. Tämä olisi myös sosiaalihuoltolain tarkoittamaa ennaltaehkäisevää työtä, joka olisi samalla oikea-aikaista

ja kohdennettua. Yksi artikkelin äideistä korostikin tuen saamista heti äitiyden alkuvaiheessa ja positiivisen palautteen tarpeellisuutta juuri silloin, kun vaikeuksia on.

Näidenkin artikkelien perusteella äitiyden tukemisessa tarvitaan sekä sosiaalialan että terveydenhuollon osaamista. Tokikin yhteistyötä näiden tahojen välillä tehdään paljon jo nyt, ja jo nyt tavoitellaan sitä, että asiakas saisi kaikki palvelut samasta paikasta ilman erillisiä yhteydenottoja tai asiakkuuksien siirtämistä. Se, että tähän tavoitteeseen päästään vaatii kuitenkin vielä paljon työtä. Äitiysneuvoloiden kautta tavoitetaan Suomessa suurin osa äideistä. Suomen neuvolajärjestelmä on erittäin hyvä. Neuvolapalveluiden ja sosiaalihuoltopalveluiden yhdistäminen ja vahvistaminen olisi kannattavaa ja parantaisi äitien, lasten ja perheiden palveluiden saamista asiakaslähtöisesti ja tehokkaasti. Tämä voisi auttaa myös siihen, että tulevaisuudessa mediassakin uskallettaisiin useammin nostaa esiin myös sosiaalipuolen palvelut äitiyden tukemisessa hyväksyttävinä palveluina.

Jatkossa olisikin mielenkiintoista tutkia, miten äidit kokisivat sosiaalipalveluiden ja esimerkiksi neuvoloiden tiiviimmän yhteistyön ja mitä palveluja äidit sosiaalihuollon palveluista kokevat tärkeimmiksi. Myös sosiaalialan palveluiden tunnettavuutta äitien keskuudessa voisi tutkia sekä sitä mitä kautta äidit mieluiten sosiaalialan palveluja itselleen hakisivat, suoraan sosiaalitoimistoista, kolmannen sektorin kautta vai vaikka terveydenhuoltopalveluiden yhteydestä.

LÄHTEET

- Alasuutari P, 2005. Yhteiskuntatutkimuksen etiikasta. Teoksessa
Tutkimusmenetelmien pyörteissä toim. Pekka Räsänen & Anu-
Hanna Anttila & Harri Melin. Juva PS-Kustannus. s.15-28.
- Alakärppä O, Sevón E ja Rönkä A, 2020. Perheen perustamisen odotukset
nuorten lapsettomien naisten elämänselämissä. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139235/YP2001_Alak%C3%A4rpp%C3%A4ym.pdf?sequence=2. (Luettu 18.3.2020.)
- Braun V ja Clarke V, 2012. Thematic analysis. Teoksessa H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Toim.) APA handbook of research methods in psychology, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological (p. 57–71). American Psychological Association.
- Berg K, 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/9d7910a091c3c0f62999edce7869404a/1570111429/application/pdf/8644656/%C3%84itiys%20kulttuurisina%20odotuksina_Berg_2008.pdf. (Luettu 18.10.2019.)
- Berg K, 2009. Kulttuuriset odotukset äitiyden rakentajina Kristiina Berg: VTT, vt. erityssosiaalityöntekijä, Ulkomaalaistoimisto, Turku kristiina.berg@turku.fi Janus vol. 17 (2) 2009, 170–175. file:///C:/Users/Petra/Downloads/50515-Artikkelin%20teksti-43165-1-10-20150428.pdf. (Luettu 29.12.2019.)
- Castrén A-M, 2014. Konfiguraation näkökulma perheeseen. Teoksessa

Perhetutkimuksen suuntauksia. Toim. Riitta Jallinoja & Helena Hurme & Kimmo Jokinen. Helsinki:Gaudeamus.s. 139-166.

Forsberg H, 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Perhe murroksessa, Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Toim. Hannele Forsberg & Ritva Nätkin. Helsinki:Gaudeamus. s. 7-15.

Hicks S, 2014. Social Work and Gender: An Argument for Practical Accounts. Qualitative Social Work 2015. Vol 14 (4). <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/pdf/10.1177/1473325014558665>. s. 471–487. (Luettu 19.1.2020.)

Hämäläinen U ja Kangas O, 2010. Nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tarkastelu. Teoksessa Perhepiirissä. Toim. Ulla Hämäläinen ja Olli Kangas. Helsinki:Kelan tutkimusosasto. s. 7-27.

Jallinoja R, 2014. Teoria universaalista perheestä. Teoksessa Perhetutkimuksen suuntauksia. Toim. Riitta Jallinoja & Helena Hurme & Kimmo Jokinen. Helsinki:Gaudeamus. s.18-34.

Jallinoja R, Hurme H ja Jokinen K, 2014. Johdanto. Teoksessa Perhetutkimuksen suuntauksia. Toim. Riitta Jallinoja & Helena Hurme & Kimmo Jokinen. Helsinki:Gaudeamus. s.7.

Jokinen E, 1997. Väsynyt äiti, äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen K, 2014. Perhekäytäntöjen sosiologia. Teoksessa Perhetutkimuksen suuntauksia. Toim. Riitta Jallinoja & Helena Hurme & Kimmo Jokinen. Helsinki:Gaudeamus. s. 167-191.

- Julkunen R, 2006. Kuka vastaa, Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Karjalainen S ja Saxén L, 2002. Vilppi tieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa Tutkijan eettiset valinnat. Toim. Sakari Karjalainen & Veikko Launis & Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen. Gaudeamus: Helsinki. s. 221-245.
- Kela, 2018. Kelan lapsiperhe-etuustilasto2018.https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/303480/Kelan_lapsiperhe_etuustilasto_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 25.10.2019.)
- Koiranen I, Räsänen P ja Södergård C, 2016. Talous ja yhteiskunta lehti. Mitä digitalisaatio on tarkoittanut kansalaisen näkökulmasta?. <https://www.labour.fi/ty/tylehti/ty/ty32016/ty32016pdf/ty32016KoiranenRasanenSodergord.pdf>. (Luettu 24.2.2020.)
- Korhonen M ja Perho H, 2014. Psykososiaalinen kehityshistoria. Teoksessa Perhetutkimuksen suuntauksia. Toim. Riitta Jallinoja & Helena Hurme & Kimmo Jokinen. Helsinki:Gaudeamus. s.35-59.
- Kuula A, 2011. Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986,8.8.1986/609, 4 a §. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609#P4>. (Luettu 19.1.2020.)
- Malmberg T, 2017. Totuus totuuden jälkeisenä aikana - mediatutkimuksen tieteenfilosofiaa. Media & Viestintä, 40(3-4). <https://doi.org/10.23983/mv.67794>. (Luettu 18.2.2020.)

Malmberg T, 2007. Tiedotustutkimus 2007:3. Journal.fi. (Luettu 18.2.2020.)

Media Audit Finland, 2016. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2017/06/Levikkitilasto-2016.pdf>. (Luettu 5.12.2019.)

Miettinen A, 2008. KOTITYÖT, SUKUPUOLI JA TASA-ARVO Palkattoman työn jakamiseen liittyvät käytännöt ja asenteet Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 32/2008. www.vaestoliitto.fi.
https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/72453869def646bbb4d99ca972c89de2/1584948562/application/pdf/237612/Kotity%C3%B6t%20ja%20tasaarvo_ebook.pdf. (Luettu 25.2.2020.)

Mustosmäki A ja Sisto T, 2019. Joitain naisia äitiys kaduttaa- ja katumisen kielittävättunnesäätelyt pahentavat tilannetta. Ilmiö,sosiologinen media kaikille.<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66787/1/Joitain%2520naisia%2520%25C3%25A4itiys%2520kaduttaa.pdf>. (Luettu15.3.2020.)

Nousiainen K, 2004.Lapsistaan erillään asuvat äidit. Äitiysidentiteetin rakentamisentiloja<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44895/lapsistaan-erillaan-asuvat-aidit.pdf>. (Luettu 16.3.2020.)

Oinonen E, 1999. Perheet ja pärjääminen. Teoksessa Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990-luvusta. Toim. Raimo Blom. Gaudeamus: Helsinki. s. 163-191.

Pietarinen J, 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Tutkijan eettiset valinnat. Toim. Sakari Karjalainen & Veikko Launis & Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen. Gaudeamus: Helsinki. s. 58-69.

- Putkonen T, 2019. Puhelinkeskustelu 20.9.2019. Putkonen on Kaksplus lehden entinen päätoimittaja, nykyään hän työskentelee Seura lehdessä.
- Simonsuuri-Sorsa M, 2002. Tutkimusetiikka tutkijankoulutuksessa. Teoksessa Tutkijan eettiset valinnat. Toim. Sakari Karjalainen & Veikko Launis & Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen. Gaudeamus: Helsinki. s.118-125.
- Tuomi J ja Sarajärvi A, 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valtioneuvosto, 2019, 3.6. Pääministeri Marinin hallitusohjelma. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi. <https://valtioneuvosto.fi/rinteenhallitus/hallitusohjelma/oiHYPERLINK> "https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/oikeudenmukainen-yhdenvertainen-ja-mukaan-ottava-suomi" HYPERLINK <https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/oiHYPERLINK> "https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/oikeudenmukainen-yhdenvertainen-ja-mukaan-ottava-suomi" keu"keudenmukainen-yhdenvertainen-ja-mukaan-ottava-suomi. (Luettu 4.1.2020.)
- Virtala A, 2015. Puheenvuoroja hedelmällisyydestä. Hedelmällisyydestä vallitsee paljon väärinkäsityksiä. Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/perhehaaveet/puheenvuoroja-hedelmallisyysta/?x4380153=4388880>. (Luettu 15.3.2020)
- Vuori J, 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa Perhe murroksessa. Toim. Hannele Forsberg & Ritva Nätkin. Gaudeamus:Helsinki. s. 39-64.

Waller, Farquharson ja Dempsey, 2016. Qualitative Social Research. Contemporary Methods for the Digital Age. Lontoo: Sage. Luku 4: The Politics and Ethics of Qualitative Research, s. 45-57.

